

**T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN SOSYAL UYUM VE
BECERİSİ İLE ANNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKİF ÖZÜBEK

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ŞÜKRAN KILIÇ**

AKSARAY 2019

**AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN SOSYAL UYUM VE
BECERİSİ İLE ANNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKİF ÖZÜBEK

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ŞÜKRAN KILIÇ**

AKSARAY, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren yirmidört(24) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Akif

Soyadı : Özübek

Bölümü : Okul Öncesi Eğitimi

İmza :

Teslim tarihi : 29.08.2019

TEZİN

Türkçe Adı : Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile annelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi

İngilizce Adı : The investigation of relationship between motherhood attitude and preschool children's social adaptation and skill

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: :Akif Özübek

İmza:

:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Akif ÖZÜBEK tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi İle Annelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Aksaray Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabuledilmiştir.

Danışman: (Doç.Dr.Şükran KILIÇ)

(Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)

İMZA

Üye: (Dr.Öğr.Üyesi Sema ÖNGÖREN)

(Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Üye: (Dr.Öğr.ÜyesiAyşegül AKINCI COŞGUN)

(Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi:13/06/2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 12/09/2019 tarih ve 2019/37-26 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Öğrencinin

Akif ÖZÜBEK

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Doç. Dr.Sevilay USLU DİVANOĞLU

İmza

TEŞEKKÜR

Çalışmam boyunca yardım, bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, danışmanım Sayın Doç. Dr. Şükran KILIÇ'a ve jürimde bulunarak değerli katkılarını esirgemeyen Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sema ÖNGÖREN'e ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül AKINCI ÇOŞGUN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatım boyunca hep yanımda olan, eğitimim için bana destek olan, bana hep güvenen ve motive eden aileme bütün içtenliğimle teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca manevi desteği için eşim Tülay ÖZÜBEK'e sonsuz teşekkürler.

Akif ÖZÜBEK

Aksaray, 2019

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN SOSYAL UYUM VE
BECERİSİ İLE ANNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Akif Özübek, Aksaray 2019

ÖZET

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile annelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmanın örneklemi, okul öncesi kuruma devam eden 178 çocuğun anneleri oluşmaktadır. Araştırmada ölçme araçları olarak, annelik tutumlarını ölçmek için Ebeveyn Tutum Ölçeği, çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluk düzeyini belirlemek için Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ile demografik özellikleri belirlemek amacıyla Anne Bilgi Formu kullanılmıştır. Annelik tutumları ile çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğun bağımsız değişkenlere göre farklılıklarını belirlemek için ilişkisiz örneklem için t testi ve tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Annelerin annelik tutumları ile çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunu incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Annelik tutumlarının çocukların sosyal uyum becerisi üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda annelik tutumlarının izin verici tutum alt boyutu hariç diğer alt boyutlar ile çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluklarının meslek grubu ve anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Sahip olunan çocuk sayısına göre sadece aşırı koruyucu tutumun farklılık gösterdiği belirlenirken, çocuğun cinsiyetine göre annelik tutumları ile çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun farklılık göstermediği belirlenmiştir. Demokratik tutum ($r=.724$; $p<.05$) ve aşırı koruyucu ($r=.208$; $p<.05$) tutum ile çocukların sosyal uyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Otoriter tutum ($r=-.623$; $p<.05$) ve izin verici tutum ($r=-.394$; $p<.05$) ile çocukların sosyal uyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Demokratik tutum ile çocukların sosyal uyumsuzluğu arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=-.173$; $p<.05$). Otoriter tutum ($r=.275$; $p<.05$) ve aşırı koruyucu tutum ($r=.395$; $p<.05$) ile çocukların sosyal uyumsuzluğu arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Annelik tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyumunun ($R^2=.545$; $p<.05$) ve sosyal uyumsuzluğunun ($R^2=.240$; $p<.05$) anlamlı yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Annelik Tutumları, Sosyal Uyum ve Beceri, Sosyal Uyumsuzluk.

Sayfa Adedi: 99

Danışman: Doç. Dr. Şükran Kılıç

AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
THE INVESTIGATION OF RELATIONSHIP BETWEEN
MOTHERHOOD ATTITUDE AND PRESCHOOL CHILDREN'S
SOCIAL ADAPTATION AND SKILL
(M.S Thesis)

Akif Özübek, Aksaray 2019

ABSTRACT

The aim of this research is to find out the relationship between motherhood attitudes and children's, having preschool education, social cohesion and social incompatibility. The sample of this research consists of 178 mothers whose children are going on a preschool education. In the research, parental attitude scale was used to measure maternal attitudes, social adaptation and skill scale was used to determine the social adaptation and maladjustment level of the children and mother information form was used to determine demographic characteristics. To determine the differences of motherhood attitudes and children's social cohesion and social incompatibility according to the independent variable, t test and single factorial variance analysis (ANOVA) have been used. To study mothers' motherhood styles and children's social cohesion and social incompatibility, correlation analysis has been done. Multiple regression analysis has been used to study the predictive effect of motherhood style's on the children's social adaptation skills. As a result of the study, it was found that social cohesion and incompatibility of children, apart from the allowable attitude sub-dimension of motherhood attitudes, showed a significant difference according to the level of occupation and education; only overprotective maternal attitudes differ according to the number of children; According to the gender of the child, maternal attitudes and social cohesion and incompatibility of children did not differ. It was determined that there was a significant relationship between democratic maternal attitude ($r=.724$; $p<.05$) and overprotective maternal attitude ($p<.05$). It was determined that there was a significant relationship between the authoritarian maternal attitude ($r = -.623$; $p<.05$) and permissive maternal attitudes ($r = -.394$; $p <.05$) and social adaptation of children. It was found that there was a significant relationship between democratic motherhood attitude and children's social inconsistency ($r = -.173$; $p<.05$). A significant relationship was found between the authoritarian maternal attitude ($r = .275$; $p <.05$) and overprotective maternal behavior ($r = .395$; $p<.05$) and social incompatibility of children. Maternal attitudes were found to be a significant predictor of social cohesion ($R^2 = .545$; $p<.05$) and social incongruity ($R^2 = .240$; $p<.05$) of pre-school children.

Key Words: Motherhood Attitudes, Social Adaptation and Skill, Social Incompatibility.

Page Number: 99

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Sukran Kilic

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	2
1.2. Araştırmanın Alt Amaçları	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Anne Baba Tutumları.....	6
2.1.1. Demokratik Tutum.....	8
2.1.2. Otoriter Tutum	9
2.1.3. Koruyucu Tutum.....	9
2.1.4. İzin Verici Tutum	11
2.1.5. İhmalkar Tutum	11
2.1.6. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	12
2.2. Uyum Kavramı.....	13
2.2.1. Sosyal Uyum ve Beceri	14
2.2.2. Sosyal Uyum ve Beceriye Etkileyen Faktörler	17
2.2.2.1. Aile.....	18

2.2.2.2. Sosyo-Ekonomik Düzey	18
2.2.2.3. Arkadaş İlişkisi	19
2.2.2.4. Kardeşler	19
2.2.2.5. Okul Ortamı	20
2.2.3. Sosyal Uyum ve Beceri İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	21
YÖNTEM	23
3.1. Araştırmanın Modeli	23
3.2. Evren ve Örneklem	23
3.3. Veri Toplama Araçları	24
3.3.1. Anne Bilgi Formu	24
3.3.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ).....	24
3.3.3. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ)	24
3.4. Veri Toplama Süreci	25
3.5. Veri Analizi.....	25
BULGULAR.....	27
4.1. Ailelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	27
4.2. Betimleyici İstatistikler	28
4.3. Annelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Puan Değerleri ve Farklılıkları	29
4.4. Annelerin Demografik Özelliklerinin SUBÖ'ye Göre Puan Değerleri ve Farklılıkları	34
TARTIŞMA	40
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	57
6.1. Sonuç.....	57
6.2. Öneriler	59
KAYNAKÇA.....	61
EKLER.....	81

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Ailelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	27
Tablo 2. ETÖ'ye İlişkin Betimleyici İstatistikler	28
Tablo 3. SUBÖ'ye İlişkin Betimleyici İstatistikler.....	29
Tablo 4. ETÖ Puanlarının Meslek Grubuna Göre ANOVA Testi Sonuçları	29
Tablo 5. ETÖ Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	32
Tablo 6. ETÖ Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	32
Tablo 7. ETÖ Puanlarının Annenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre ANOVA Testi Sonuçları	33
Tablo 8. ETÖ Puanlarının Çocukların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları.....	34
Tablo 9. SUBÖ Puanlarının Meslek Grubuna Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	35
Tablo 10. SUBÖ Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	36
Tablo 11. SUBÖ Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	37
Tablo 12. SUBÖ Puanlarının Annenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre ANOVA Testi Sonuçları	37
Tablo 13. SUBÖ Puanlarının Çocukların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları.....	38
Tablo 14. ETÖ ile SUBÖ Arasındaki İlişki	38
Tablo 15. ETÖ'nün Çocukların Sosyal Uyum Üzerindeki Yordayıcı Etkisi.....	39
Tablo 16. ETÖ'nün Çocukların Sosyal Uyumsuzluğu Üzerindeki Yordayıcı Etkisi	39

KISALTMALAR LİSTESİ

ETÖ: Ebeveyn Tutum Ölçeği

SUBÖ: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği

BÖLÜM I

GİRİŞ

Ailelerin çocuklarına yönelik yaklaşımı çocukların sosyal ilişkileri, değerleri, algı, tutumları ve kişilik yapıları gibi yaşamın ilerleyen dönemlerini etkileyebilecek faktörler üzerinde belirleyici olmaktadır. Çocuğuyla nitelikli iletişim kurabilen anne babalar, çocuklarının sağlam temeller üzerine kişilik geliştirmesine katkıda bulunabilmektedir. Anne babaların çocuklarını, nitelikli ilişkinin kurulduğu ve hoşgörünün ön planda olduğu bir ortamda yetiştirmesi çocukların sosyal uyum düzeylerinin artmasına olanak sağlayacaktır (Coplan, 2004). Sosyal uyum, bireyin çevresiyle olumlu ilişki kurabilmesiyle ilişkilidir. Sosyal çevredeki bireylerle güçlü ilişkiler geliştirmek, mutlu olmak, etkin iletişim becerilerine sahip olunması, çevre şartlarına uygun davranışlar sergilemek, toplumsal normlara uymak ve toplum tarafından onaylanmak sosyal uyum kapsamında değerlendirilmektedir (Özgüven, 1992). Çocuğun sosyal yaşamında etkili olabilmesi için yaşadığı sosyal çevreye uyum sağlaması ve sosyalleşmesi gerekmektedir. Çevrenin koşullarına uyum sağlayabilme becerisinin kısmen ya da tamamen kaybedilmesi ise sosyal uyumsuzluk kavramıyla açıklanmaktadır. Sosyal uyumsuzluğun olması çocukların gelişimlerini ve problemler karşısında yaşına uygun çözüm bulmasını olumsuz etkilemektedir. Arkadaşlarıyla iletişim kurmada başarılı olma, karşısındaki kişinin duygularını anlayabilme, duygu ve düşüncesini ifade edebilme ile kurallara uymaya özen gösterme sosyal uyum becerileri arasında gösterilirken, arkadaşlarıyla kavga etme, başkalarının sözünü kesme, geçinilmesi zor bir çocuk olma ve kurallara uymayan arkadaşlarından etkilenme gibi ifadelerde sosyal uyumsuzluk çerçevesinde değerlendirilmektedir (Işık, 2007). Çocuklar, aile içerisinde model alabileceği kişileri gözlemleyerek özkontrol, vicdan, değerleri özümseme, hazzı erteleme, ahlak gelişimi ve uyumlu davranışlar geliştirme gibi sosyalleşme davranışları kazanabilmektedir (Ziv, 2013; Friedman-Krauss, Raver, Morris ve Jones, 2014). Anne babaların benimsediği tutumlar,

çocukların iyilik haline doğrudan etki etmekte, bu durumda çocukların sosyal çevresiyle uyum içerisinde yaşayıp yaşayamamasında belirleyici olmaktadır (Steinberg, 2001). Anne babanın tutarsız tutum sergilemesi karşısında çocuklar güçlük yaşayabilir ve anne babalarıyla çatışma içerisine girebilirler. Anne babanın tutarlı davranışlar sergilemesi karşısında çocukların toplumsal kurallara, değerlere uygun davranmaları ve sosyal çevreye de uyum sağlaması kolaylaşmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Alanyazını incelemesi sonucunda annelik tutumlarının, çocuklardaki sosyal uyum becerilerini etkisine yönelik çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Ceylan, 2017; Chaplin, Cole ve Zahn-Waxler, 2005; Connell, Christian ve Prinz, 2002; Cüceloğlu, 2015; Durmuşoğlu Saltalı ve Arslan, 2012; Jones ve Prinz, 2005; Seçkin, 2015; Steelman, Assel, Swank, Smith ve Landry, 2002; Updegraff vd. 2001). Bu çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile annelik tutumlarının araştırılması gerçekleştirilecektir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile annelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Belirlenen amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Alt Amaçları

1. Annelik tutumları anneye ilişkin değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

1.1. Demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici annelik tutumları annenin meslek grubuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.2. Demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici annelik tutumları annenin öğrenim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici annelik tutumları ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. Demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici annelik tutumları annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

2. Annelik tutumları çocukların cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Sosyal uyum ve uyumsuzluk düzeyi, anneye ait değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

3.1. Çocuğun sosyal uyum ve uyumsuzluk düzeyi annenin meslek grubuna göre farklılaşmakta mıdır?

3.2. Çocuğun sosyal uyum ve uyumsuzluk düzeyi annenin öğrenim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

3.3. Çocuğun sosyal uyum ve uyumsuzluk düzeyi ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

3.4. Çocuğun sosyal uyum ve uyumsuzluk düzeyi annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

4. Çocuğun sosyal uyum ve uyumsuzluk düzeyi çocukların cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

5. Demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici annelik tutumları ile çocukların sosyal uyumu arasında ilişki var mıdır?

6. Demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici annelik tutumları ile çocukların sosyal uyumsuzluğu arasında ilişki var mıdır?

7. Demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici annelik tutumları, çocukların sosyal uyumunu yordamakta mıdır?

8. Demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici annelik tutumları, çocukların sosyal uyumsuzluğunu yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Anne baba tutumları çocukların sosyal ilişkilerinin gelişiminde ve uyumunda önemli bir yere sahiptir. Aileler, çocukların sosyalleşme süreçlerinde çeşitli görevlere sahiptir. Anne babalar çocuklarını doğru biçimde bilgilendirip, onların toplumsal rolleri ve alışkanlıkları öğrenmesine yardımcı olmalıdır. Anne babalar çocuklarına rol model olarak, örnek davranışlar sergilemeli ve onların olumlu davranış kazanmalarını sağlamalıdır. Çocukların davranış biçimleri, anne babaların kişilik yapısıyla ve tutumlarıyla ilişkili bir durumdur (Williamson ve Campell, 1985). Anne ve babasını model alan çocuklar, onlarla sıcak ve samimi ilişki geliştirdiğinde bu durumu sosyal çevresiyle olan ilişkisine de yansıtacaktır.

Böylelikle çocukların çevreye uyum sağlamasını kolaylaştıracaktır (Özbey, 2009; Totan ve Yöndem, 2007). Sosyal uyum çocukların bireylerle güçlü ilişkiler geliştirmesi, mutlu olması, etkin iletişim becerilerine sahip olması, çevre şartlarına uygun davranışlar sergilemesi, toplumsal normlara uyması ve toplum tarafından onaylanmasıdır (Özgüven, 1992). Aile çocukların sosyal uyumunu etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Ailenin çocuğa karşı tutumu, çocukların davranış problemlerinin oluşumunu ve akran ilişkilerini etkilemektedir (Işık, 2007; Smith, 2014).

Bu araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile annelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Alanyazınında çocukların uyumunda anne babanın tutumlarının etkisine yönelik çok sayıda araştırma vardır (Chaplin vd., 2005; Connell vd., 2002; Cüceloğlu, 2015; Seçkin, 2015; Steelman vd., 2002; Williamson ve Campell, 1985). Bununla birlikte alanyazınında anne baba tutumlarının çocukların sosyal uyumsuzluğunu etkileyen araştırmalarda bulunmaktadır (Ceylan, 2017; Durmuşoğlu Saltalı ve Arslan, 2012; Ketsetzis, Ryan ve Adams, 1998; Sarı, 2007; Tola, 2003). Bu çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile annelik tutumlarının araştırılması gerçekleştirilecektir. Bu çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile annelik tutumlarının araştırılması ile alanyazınına yeni bulgular kazandırılması hedeflenmekte ve bulguların yapılacak yeni çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada örnekleme oluşturan annelerinin, evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılacak Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin annelerin annelik tutumlarını, Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği'nin çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluk düzeylerini ölçtüğü varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan araştırma, Tokat ili Turhal ilçesindeki okul öncesi eğitim kurumları ve anasınıflarına devam eden 178 çocuğun annesiyle sınırlıdır.

Anne baba tutumları, ETÖ'nün ölçtüğü alt boyutlarıyla sınırlıdır.

Çocukların sosyal uyum düzeyleri, SUBÖ'nün ölçtüğü kriterlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Anne Baba Tutumu: Anne ve babaların çocuklarını yetiştirme sürecindeki benimsediği tutumlardır (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012,)

Sosyal Uyum: Toplumun beklentilerine göre bireyin kazandığı davranışsal yeteneklerdir (Işık, 2007).

Sosyal Uyumsuzluk: Toplumun şartlarına uyum sağlayabilme becerilerinin kısmen ya da tamamen kaybedilmesidir (Dönmez, 1981).

Sosyal Beceri: Sosyal çevre içerisinde uygunsuz davranıştan kaçınmak ve kabul gören davranışların sergilenmesidir (Johns, Crowlev ve Guetzloe, 2005).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Anne Baba Tutumları

Bireylerin nesnelerle veya konularla ilişki içerisindeki, süreklilik gösteren duygu ve inançlar, tutum kavramıyla açıklanmaktadır. Bireylerin davranış örüntülerini şekillendiren tutumlar, karşılaşılan durumlara yönelik verilen tepkileri içermektedir (Cüceloğlu, 2005). Tutumlar sadece davranışları içermemektedir. Aynı zamanda duygusal ve bilişsel boyutu da bulunmaktadır (Özyürek, 2018). Anne babaların çocuklarına karşı verdikleri duygusal ve bilişsel tepkiler, anne baba tutumu kapsamında değerlendirilmektedir. Anne babaların, çocuklarını nasıl ve ne düzeyde etkilediği psikoloji disiplini içerisinde önemli bir araştırma konusudur. Anne babalar çocukların, kendi varlığını devam ettirerek ileriye taşıyacaklarını düşündüğünden, sahip olduğu inanç ve değer sistemini çocuklara aktararak, kendi inanç ve değerlerini güvence altına alabileceği şekilde çocuklarını yetiştirme tarzını benimsediklerinin etkili olduğu düşünülmektedir (Cox vd., 2008; Greenberg, Solomon ve Pyszczynski, 1997).

Baumrind (1980), anne babaların çocukları yetiştirme sürecinde anne baba ile çocuk iletişimi, anne baba kontrolü, bakım-destek ve olgunluk beklentisi boyutlarının etkili olabileceği düşünmüştür. İlk boyut anne baba ile çocuk iletişimidir. Bu boyutta, anne babaların aldığı kararlara, çocuklarının aktif katılımının sağlanması ve çocukların fikirlerine saygı gösterilmesi son derece önemlidir. Çocukların hedeflerine ulaşma noktasında anne babalar tarafından desteklenerek, değerli olduklarının hissettirilmesi bu boyutla ilişkilidir. Anne babalar tarafından çocukların davranışlarının sınırlandırılması gerektiğinde, bunun açık bir şekilde ifade edilmesi ve anne baba ile çocuk iletişiminde açık olunması gerekmektedir. Böylelikle olumlu bir aile ortamı yaratılabilmektedir. İkinci boyut anne baba kontrolüdür. Bu boyut, anne babaların kurallarına çocukların hangi düzeylerde uyacağını belirlemesini kapsamaktadır. Üçüncü boyut bakım-destektir. Bakım-destek

boyutu çocukların bakımlarının, çocuklara gösterilen sevgi, saygı ve ilginin düzeyiyle ilişkilidir. Dördüncü boyut olan olgunluk beklentisi ise çocukların bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanda gelişebilmesi için, anne babalar tarafından hangi düzeyde desteklendiğiyle ilişkilidir. Bu boyutlara ek olarak disiplin stratejileri, süpervizyon, izleme, reddetme ve ceza gibi boyutlarla ilişkili olabileceği belirtilmektedir. (Baumrind, 1996). Anne babaların benimsediği tutumlar, çocuklarının karakter ve kişilik gelişimine yön vermektedir. Ayrıca benimsenen tutumlar sonucunda sergilenen davranışlar ise çocuklar için model oluşturur. Sağlıklı tutumların benimsenmesi, çocukların özgüven ve benlik saygısı düzeyini artırırken; olumsuz tutum ve davranışlar ise çocukların kendisini değersiz hissetmesine ve davranış problemlerinin oluşumuna yol açabilmektedir (Kaya vd., 2012).

Budak (2003) olumsuz anne baba tutumlarının, çocukların ailesiyle sorunlar yaşamasına neden olduğunu belirtmektedir. Anne babaların çocuğuna yönelik sergilediği tutarlı ve düzenli olan davranışlar, çocukların ruhsal uyumunun sağlanması açısından önemli bir durumdur. Çocukların, olumlu tutum içerisinde büyümesi ve gelişimsel alanlarda desteklenmesi çocukların gelişimine katkı sağlamaktadır. Engelleyici ve olumsuz tutumlar ise çocuklar da ruhsal sorunların oluşumuna yol açmaktadır (Seven, 2008). Yavuzer (2010) anne baba tutumlarının, çocukların deneyim kazanabilmesi noktasında önemli olduğunu bildirmektedir. Anne baba ile çocukların iletişimindeki en önemli husus, anne baba ve çocuklar arasında kurulan bağların niteliğidir. Anne baba ve çocuk arasında niteliksiz bir bağın kurulması, çocukların sosyalleşme sürecine zarar verirken, uyum problemlerinin oluşumuna sebep olabilmektedir. Çocuklarda uyum problemlerinin oluşumu ve sosyalleşme süreçlerinin azalar görmesi, anne baba tutumlarının çocuklar üzerinde etkisini göstermektedir. Anne babaların çocuklarına yaklaşımları, onların sosyal çevreye uyumun temellerinin sağlam biçimde oluşturulabilmesinde etkilidir (Kanak ve Pekdoğan, 2015).

Alanyazınında anne baba tutumlarının çeşitli şekillerde incelendiği görülmektedir. Baumrind (1972) çocuk yetiştirmede otoriter, demokratik ve izin verici tutumun olduğunu belirtmiştir. Maccoby ve Martin'e (1983) göre Baumrind çocuk yetiştirme tutumlarının altında yatan boyutları değerlendirmiş, çocuk yetiştirme tutumunu belirleyen iki temel boyutun talepkarlık ve duyarlılık olduğunu öne sürmüştür. Talepkarlık, anne babaların çocuklarına uygulamış olduğu denetim ve kontrol boyutunun kesişimiyle üretilirken; duyarlılık boyutu ise anne babaların çocuklarına gösterdiği ilgi ve sevgiyle üretilmektedir (Steinberg, Lamborn, Darling, Mounts ve Dornbusch, 1994; Steinberg, Mounts, Lamborn ve Dornbusch, 1991). Kabul edici anne babalar, çocukların

gereksinimlerine ve isteklerine karşı duyarlıdır, çocuklarını kabul edip desteklemektedirler (Darling ve Steinberg, 1993; Knafo ve Schwartz, 2003). Bakhla vd. (2013) otoriter, izin verici ve demokratik olarak sınıflandırma yaparken; Hibbard ve Walton (2014) bu sınıflandırmaya ihmalkar tutumu da dahil etmiştir. Filiz ve Yaprak (2009) ise ilgisiz, demokratik, koruyucu ve otoriter tutum şeklinde sınıflandırma yapmışlardır. Bu araştırmada demokratik, otoriter, koruyucu ve izin verici tutum üzerinde durulmuştur.

2.1.1. Demokratik Tutum

Baumrind'e (1966) göre Demokratik tutumu benimseyen anne babalar çocuğuna karşı ilgili ve sıcak yaklaşmakta, onlara karşı şartsız sevgi duymaktadır. Gerekli durumlarda çocukların kurallara uymasını isteyen anne babalar, oluşturulan kurallara yönelik çocuklara bilgi vermektedir. Demokratik anne babalar çocuğuna karşı baskıcı ve zorlayıcı olmamakta, mantığını kullanarak çocukları yönlendirmektedir. Demokratik anne babalar, çocuklarına baskı yapmazlar ve ceza vermeyi de çok tercih etmezler. Semerci'ye (2012) göre ceza yerine, disiplini etkili kullanan anne babalar, çocuğunun gelişimini sağlıklı biçimde tamamlaması için fırsat yaratırlar. Oluşabilecek sorunlar karşısında, sorunu anladıktan sonra çözüm için çocuklarına yardımcı olmaktadır (Semerci, 2012). Demokratik tutuma sahip anne babalar çocuklarını birey olarak kabul eder. Aileyi ve çocuğun kendisini ilgilendiren hususlarda, çocuklarının fikirlerine önem verilir. Çocuğun duyguları, düşünceleri ve çocuk aile için değerlidir. Demokratik tutumda yetişen çocuklar fikirlerini özgürce ifade edebilme, girişimci, yaratıcı, alternatif çözümler sunan, özgüveni ve benlik saygısı yüksek olabilmektedir (Pekşen-Akça, 2012; Sümer vd., 2010).

Demokratik anne baba tutumunun sergilendiği aile ortamında ortamında büyüyen çocuklar, anne babaların değerlerini içselleştirdiklerinden uyum gösterdikleri ifade edilmektedir (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010). Bununla birlikte çocuklar duygularını daha iyi düzenleyebilmekte sosyal ve duygusal alanlar da kendilerini geliştirmektedir (Towe-Goodman ve Teti, 2008). Demokratik anne baba tutumu, çocuğun kişilik gelişimini desteklemektedir. Demokratik tutum sergileyen anne babalar, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için imkanlar yaratır ve çocuklarını denetlerler. Anne ve babaların davranışları kararlı, tutarlı ve güven vericidir. Çocukların istediği gibi davranmasına yönelik bir takım sınırlar vardır ve bu sınırlar dahilinde çocuklara özgürlük tanınmaktadır. Bu sınırlılık, çocukların sorumluluk bilincinin gelişimine olanak sağlamaktadır (Kulaksızoğlu, 2014; Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012).

Demokratik anne babalar çocuklarına sıcak ve esnek bir yaşam sundukları için çocukların duygusal, bilişsel, sosyal ve ahlak gelişimi açısından kendilerini en rahat geliştirebildikleri anne baba tutumu olarak görülmektedir (Bornstein ve Bornstein, 2007).

2.1.2. Otoriter Tutum

Otoriter tutumun sergilendiği aile ortamında çocuğa karşı yargılayıcı, sert ve tehdit edici bir yaklaşım vardır. Çocuğa karşı sergilenen davranışlar anne baba ile çocuk arasındaki güven duygusuna zarar vermektedir (Baumrind, 1966). Anne babalar tarafından çocuklar baskı altındadır ve bu durum çocukların gerginlik yaşamalarına yol açar. Bunun sonucunda da anne baba ile çocuk arasında duygusal yakınlaşma gerçekleşmez. Çocuklara yeterli ilgi ve sevgi gösterilmediğinden, çocuklar olumsuz davranışlar sergileyerek dikkat çekmeye çalışabilmektedir (Solmuş, 2010). Otoriter tutumun sergilendiği aile ortamında çocukların saldırganlık, öfke ve korku gibi dışa yönelim sorunları ile ilişkili olabileceği alanyazınında ileri sürülmektedir (Aslan, 2004; Avcı, 2006; Duran, 2005; Yıldız, 2004). Otoriter tutumun sergilendiği aile ortamında katı bir disiplin anlayışı yansıtılmaktadır. Aileleri tarafından çocuklara yeterince ilgi gösterilmemekte ve duygusal destek sağlanmamaktadır. Çocukların kurallara uymasını beklenmekte ve çocuklara söz hakkı tanınmamaktadır (Sümer vd., 2010). Otoriter tutumun sergilendiği aile ortamında yetişen çocuklar da uyum sorunları sıklıkla görülmektedir (Hart, Newell, ve Olsen, 2003; Snyder, Stoolmiller, Wilson ve Yamamoto, 2003). Thompson, Hollis, ve Richards (2003) ile Sümer vd. (2010) çalışmasında otoriter tutumun benimsendiği aile ortamında çocukların uyum problemi yaşadığını belirlemiştir.

2.1.3. Koruyucu Tutum

Kulaksızoğlu'na (2004) göre anne babaların çocuğunu koruma ve davranışlarını kontrol etmeye çalışması normal bir durumdur. Fakat kontrol ve korumanın aşırı düzeyde olması çocukların kendisini ifade etme becerilerinin gelişmemesine ve onların özgürleşmesine engel olmaktadır. Koruma anlayışında aşırıya kaçılması çocukların yapamayacağı sorumluluklar yüklenmesine ve sürekli davranışlarına müdahale edilmesine yol açabileceğini ileri sürmektedir. Çocukların kendi başlarına doğru bir karar veremeyeceğini düşünen aileler, bu kararı kendisi verir ya da çocukların kararına sürekli müdahale edildiğini belirtmektedir.

Çocuğuna yönelik korumacı tutumu benimseyen anne babalar, çocuklarının davranışlarını kontrol altında tutmaya çalışır. Çocuklar da duygusal yıpranma, özgüven eksikliği ve bağımlı kişilik özellikleri gelişebilmektedir (Yavuzer, 2011). Eldeleklioğlu (1996) çocuğa yönelik aşırı korumacı bir tutum sergilendiğinde, çocukların güvenli bağlanma gerçekleştiremedikleri ve anne babalarından ayrılmakta zorlandıklarını belirtmektedir. Koruyucu tutumun tercih edilmesi ise anne babaların çocuklarının bağımsızlaşmasından korkması ve onların davranışlarının kontrolünü sağlama arzusuyla açıklanmaktadır. Koruyucu tutum çocukların, fiziksel ve ruhsal becerilerinin gelişimini engellemektedir. Çünkü çocuklar sürekli kontrol edilmekte ve çocuklara sürekli özen gösterilmektedir. Özgüven eksikliği oluşan çocuklar, bağımsız düşünme ve karar verme yetilerine sahip olamamaktadır ve okula başladıklarında uyum problemi yaşayabilmekte ve bu durumda okul başarısını düşürmektedir (Güenalp, 2007).

Çocukların koruyucu tutum sergileyen ailede yetişmesi onların bağımsızlaşmasını engellediği gibi çocuklara gerekenden fazla özen göstermekte yine aynı sonuca ulaşılmasına neden olabilecektir. Çocukların bağımsızlığını elde edememesi, onların aşağılık duygusu yaşamasına ve sonucunda da kişilik sorunlarının oluşumuna neden olabilmektedir. Anne babaların çocuklarını yetiştirirken sergilediği tutum ve davranışlar, çocukların ileriki yaşamlarını etkilemektedir (Burger, 2004). Rubin ve Burgess (2002) aşırı koruyucu aile tutumunda yetişen çocukların yakın ilişkilerinde sorunların oluşabileceğini belirtmektedir. Yaşanılan sorunlarda çocuğa destek olmak ve rehberlik etmek yerine, problemler anne babalar tarafından çözülmektedir. Bu durum çocukların sürekli destek beklemesine ve karar vermede güçlük yaşamasına yol açmaktadır (Alisinanoğlu, 2003).

Koruyucu tutumda çocuklara gereğinden fazla özen gösterilmektedir. Çocuklar zaman içerisinde bağımlı kişilik özellikleri geliştirir ve bağımsız düşünme becerilerini kaybederek, benliklerinin oluşumu engellenir. Çocuğuna zarar gelmemesini isteyen anne babalar, onların hareketlerinde kısıtlamaya gitmektedir. Özgür düşünce yapısı desteklenmemekle birlikte çocukları için korumacı anne babalar her türlü fedakarlığı gösterebilmektedir. Korumacı tutum daha çok annelerde görülmekle birlikte, annelerin korumacı tutumu çocuklarda başkalarına emir verme ve sadece kendisini düşünme biçimine dönüşebilmektedir. Korumacı tutumla yetişen çocuklar, annesinin yanında kendisini güvende hissederken, anneleri yanında olmadığına huzursuz ve mutsuz olmaktadır (Öz, 2005). Yavuzer (2010) korumacı tutumda, anne babaların kontrol algısını aşırı düzeyde göstermelerinin çocuklarda duygusal yıpranmaya, çevresine karşı bağımlılık geliştirmesine

ve özgüven eksikliğine neden olduğunu bildirmektedir. Bağımlılık geliştiğinde ise ilerleyen dönemlerde de devam edebildiği ve tıpkı anne babaları tarafından korunduğu gibi eşinden de koruma bekleyebilmektedir.

2.1.4. İzin Verici Tutum

İzin verici tutum yüksek düzeyde kabulü içerirken, düşük düzeyde kontrolü içermektedir. İzin verici tutum sergileyen anne babalar çocuklarının davranışlarını kısıtlama getirmemektedir ve düşük düzeyde disiplin anlayışı vardır. Çocuklar serbestlik içerisinde ve ihmale gidebilecek kadar bir hoşgörü olabilmektedir. İzin verici tutum sergileyen anne babalar, çocuklarına karşı kural koymamaktadır. Çocuklarından çoğu zaman herhangi bir istekleri yoktur ve ceza vermekten kaçınmaktadırlar (Baumrind, 1966). İzin verici tutumda çocuklara yönelik bir yaptırım söz konusu değildir. Çocuklar isteklerine göre hareket edebilirler ve anne babaların her hareketin sonucunda verdiği tepkiler değişmemektedir. Bu durum çocukların hangi davranışların doğru olduğunu, hangilerinin yanlış olduğunu öğrenememesine sebep olmaktadır (Adam, 2009).

İzin verici anne baba tutumunda çocukların istekleri sürekli yerine getirildiğinden istediği yerine getirilemeyen çocuklar, anne babasına baskı yapmaya başlar. Toplum içerisinde bu davranış hoş karşılanmamaktadır ve toplum tarafından dışlanabilmektedir (Tuzcuoğlu, 2003). Sak, Şahin Sak, Atli ve Şahin (2015) çocukların sosyal çevre içerisinde katıldığı ortamlarda ailesinin yanındaki rahatlığa ulaşamayacağını düşünmesinin, çocukların tedirgin ve huzursuz olmalarına yol açabildiğini belirtmektedir. Kurallar çocuklarla birlikte belirlenir, çocuklara çok az sorumluluk yüklenmektedir ve yaşamını dilediği gibi şekillendirme hakkına sahiptir. Bu tutumda anne babalar çocuklarının davranışlarının toplumsal değer ve normlara göre şekillenmesi gerektiğini düşünmemekle birlikte, sahip olunan düşünce ve algıları çocuklarına öğretmeye çalışmazlar (Dursun, 2010).

2.1.5. İhmalkar Tutum

Baumrind'in belirlemiş olduğu anne baba tutumlarına dördüncü tutum olarak Maccoby ve Martin (1983) tarafından eklenen ihmalkar tutum, düşük düzeyde kontrol ve kabulü içermektedir. Çocuğa yönelik hiçbir kontrol uygulanmadığı için, çocuklara anne babaları tarafından sevgi ve ilgi gösterilmemektedir (Gander ve Gardiner, 2007). İhmalkar anne babalar, çocukları için en düşük seviyede gayret gösterirler. Anne babalar, çocuklarına

karşı sorumluluklarını yerine getirme ve çocuklarının sosyalleşmesinde üzerlerine düşen görevleri yapmamaktadırlar. İhmalkar anne babalar yoğun biçimde baskı ve strese sahip olduğu için, çocuklarına yeterli zamanı ayıramazlar. Çocuklarının beslenme ve temizlik gibi temel yaşamsal gereksinimlerine cevap verirler (Maccoby ve Martin 1983). İhmalkar tutumda çocukların duygusal ihtiyaçları görmezden gelinmekte ve önemsenmemektedir. Bu tutumda çocuklar zarar görebildiği için, ebeveynlerin anne babalık becerisinin geliştirilmesi için çaba gösterilmelidir (Miller, 2010).

2.1.6. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Anne baba tutumu çeşitli demografik değişkenlerden etkilenmektedir. Anne ve babaların çocuklarıyla iletişimleri, çocukların cinsiyetine göre farklılık göstermektedir. Alan yazınının da bu konuda çok eski tarihlerden bu yana elde edilen bulgular mevcuttur. Çocuğun cinsiyetine göre anne baba tutumunda farklılık olup olmadığına ilişkin olarak Thomas (1972) tarafından yapılan araştırmada annelerin, kız çocuklarıyla daha fazla iletişim halinde olduğu ve onlara karşı daha güler yüzlü olduğu tespit edilmiştir. Babaların ise erkek çocuklarına daha fazla iletişim içinde olduğu ve onlarla daha fazla konuştukları tespit edilmiştir. Demiriz ve Öğretir (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, cinsiyet değişkenine göre anne baba tutumunda anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Baumrind (1966) araştırmasında eğitim düzeyi, yaş ve cinsiyete göre anne baba tutumlarında farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Gelir düzeyi de anne baba tutumunda belirleyici bir unsur olabilmektedir. Hurlock (1955) çalışmasında gelir düzeyi düşük olan anne babaların otoriter ve katı tutumu benimsediği tespit edilmiştir. Bu anne babaların çocuklarını cezalandırdığı, bazı durumlarda ise fiziksel şiddet uyguladıkları saptanmıştır. Orta düzeyde gelire sahip olanlar ise çocuklarının davranışlarını kısıtlama konusunda esnek olmaya çalıştıkları belirlenmiştir. Ayrıca gelir durumunun artmasıyla çocukların anne babalarına olan güveninin de arttığı bulunmuştur (Hurlock, 1955). Sadı (2018) tarafından yapılan araştırmada orta düzeyde geliri olan annelerin çocuklarıyla eşitliğe dayalı, kabul edici ve çocuğu merkez alan ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Yüksek düzeyde gelire sahip ailelerin ise çocuğun yaşamına daha fazla müdahale ettiği tespit edilmiştir. Düşük düzeyde gelire sahip olan ailelerin ise otoriter yapıda olduklarını ileri sürmektedir (Sadı, 2018). Gökçedağ (2001) çalışmasında anne baba tutumunun, demografik değişkene göre incelenmesi sonucunda ekonomik geliri düşük olan ailelerin çocukların otoriter ailelerde büyüdüğü, demokratik tutuma sahip olan anne babaların çocuklarının ekonomik

durumunun ve başarı düzeyinin yüksek olduğu, çocukların anksiyete düzeylerinin düşük olduğunu belirlemiştir.

Anne baba tutumunu etkileyen bir diğer unsur ise ailedeki çocuk sayısıdır. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) tarafından yapılan araştırmada, çocuk sayısı fazla olan ailelerin, en küçük çocuğuna daha sabırsız davrandığı ve daha katı tutum içerisinde olduğu saptanmıştır. Eğitim düzeyi de anne baba tutumunu etkilemektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babaların mükemmeliyetçi tutuma daha fazla sahip olduğu belirlenirken; demokratik tutumun olduğu aile ortamında çocuklardan olan beklentinin arttığı ve bu durumda çocukların mükemmeliyetçi anlayışlarını artmasına yol açtığı ileri sürülmektedir (Satılmış, 2010).

Anne baba arasındaki uyum da çocukların sosyal uyum düzeyini etkileyebilmektedir. Jones ve Prinz (2005) araştırmasında anne babaların uyumlu olmasının, çocuklarının sosyal uyum düzeyini artırdığını belirlemiştir. Tire (2011) araştırmasında demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarının mükemmeliyetçi algılarının, ihmalkar tutuma göre daha düşük olduğunu belirlemiştir.

Anne baba tutumları çocukların kişilik özelliklerini ve davranışlarını doğrudan etkiler. Otoriter tutumda çocukların benlik saygısı daha düşüktür, kendilerini rahat ifade edemezler ve depresif belirtiler gösterirler. Çocuklar toplumsal değerleri daha az özümsemektedir ve zihinsel testlerden aldıkları puanlarda düşük seviyededir (Baumrind, 1991).

Otoriter tutumla büyüyen bireylerin, tatminkarlık düzeyinin ve özsaygı yüksek olduğu saptanmıştır (Milevsky, Schlechter ve Netter, 2006). Mutallimova (2014) araştırmasında ilgisiz aile tutumunun olduğu ortamda, çocukların yeterince kontrol edilip, denetlenmediği ve bu çocukların depresif belirtiler gösterdiği tespit edilmiştir. Anne baba tutumları ile çocuklarda kaygı bozukluğu arasında ilişkinin tespitine yönelik McLeod, Wood ve Weisz, (2007) tarafından yapılan araştırmada, anne baba tutumları ile çocuklardaki kaygı bozukluğu arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

2.2. Uyum Kavramı

Uyum bireylerin çevresindekilerle kurduğu ilişkilerden fazlasıdır. Uyumun sağlanabilmesi için kişinin ilk olarak kendisiyle olumlu ilişki kurması gerekmektedir. Bireyler arasında kurulan ilişkinin süreklilik göstermesi ve yaşam boyunca gelişim gösterebilmesi uyumun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Koca, 2010). Yavuzer (1995) uyumun kişilerin sorumluluk alması ve bağımsızlıklarının kazanmasıyla ilişkili olduğunu bildirmektedir.

Alınan sorumluluklarla ve bireyin bağımsız hareket etme deneyimiyle uyumun sağlanması daha kalıcı hale gelebilmektedir. Dönmezer (1990) uyumu, bireylerin çevresel koşullara uyum sağlayabilmesi olarak açıklamıştır. Sosyal, biyolojik ve fiziksel olmak üzere uyum üç farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Sosyal uyum, çevrenin kültürel öğelerine, gelişmeye ve bireyin standartlarına uymayı kapsar. Biyolojik uyum, bireyin çevre şartlarına göre hayatını düzenlemesi ve buna uyum sağlamasını kapsar. Sosyal aktivitelere katılmak, yemek yeme ve uyuma süresi bu kapsamda değerlendirilebilir. Fiziksel uyum, kişinin herhangi bir çaba göstermeden kendiliğinden olan uyum türüdür. Ölüm ve yaşlanmak bu kapsamda değerlendirilmektedir (Dönmezer, 1990).

Uyum kavramına yönelik farklı görüşlerin olduğu görülmektedir. Piaget'e (1952) göre uyum, birbirini tamamlayan iki süreçten oluşur. Bu süreçler özümleme ve uyumsamadır. Özümleme bireyin ilk defa karşılaştığı durumların, nesnelerin ve olayların daha önce var olan zihinsel yapı içerisindeki şemalara yerleştirerek anlamlandırmasıdır. Böylelikle bireyler bilişsel yapısıyla çevresine uyum sağlar. Eğer bireylerin zihnindeki şemaları, yeni karşılaştığı durumu açıklamada yetersiz kalırsa durumun anlamlandırılabilmesi ve yeni duruma uygun tepkilerde bulunulması için uyumsama (düzenleme) aşamasına geçilir. Uyumsama sürecinde var olan şemalar genişletilmektedir.

Erikson (1963) ise gelişimi çeşitli dönemlere ayırmıştır ve her döneme uyum sağlayarak aşılacak zorunda olan çatışmalar ve gerilimler olduğu belirtilmiştir. Gelişim dönemlerindeki krizlerin uyumlu bir şekilde çözülmesinde, uyumsuzluğun gerekli olduğu savunulmuştur. Temel güvenin kazanılması için, güvensiz bir ortama ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Temel güvenin kazanıldığı 0-1 yaşını sağlıklı biçimde atlatan bebeklerde umut ve uyum duygusu gelişmektedir.

2.2.1. Sosyal Uyum ve Beceri

Sosyal uyum, çocukların yetiştiği toplumun inanç, tutum ve kendinden beklediği davranışlarını öğrenmesi, bir grubun ya da kişinin kişilik ve davranış biçimini etkilemesi, çocuğun bu grubun kurallarını öğrenip, değerlerine uyması ve değerler düzenini benimsemesi olarak açıklanmaktadır. Sosyalleşme sürecinde çocukların öğrenme süreci yaşamı boyunca devam etmektedir. Bu süreçte başkalarıyla kurulan ilişkiler ve iletişim becerileriye sosyal uyumun sağlanmasında etkili olmaktadır (Bayhan ve Artan, 2004; Kandır, 2004; Özgüven, 1992). İnsanlar sosyal varlıklardır ve sosyal ilişkileri oluşturup,

hayatının her döneminde başkalarıyla sosyal ilişkileri yaşama amacı güder. Bu amaç insanların, başkalarıyla olan iletişimine yatkınlık kazanmasına olanak sağlar. Doğumdan itibaren sosyalleşme eğilimi içinde olan insanlar, yaşamın ilerleyen dönemlerinde de sosyal becerileriyle yaşamını yapılandırmaya çalışır (Gander ve Gardiner, 2007). Çocukların sosyalleşme süreçlerinde ilk olarak çevreyi kendi bakış açılarıyla gördükleri daha sonra da aidiyet duygusunun gelişmesiyle toplum içerisinde sosyal ilişkilerin ön plana çıktığı görülmektedir (Wortham, 1998). Çocukların sosyal ilişkilere başlamasıyla kendisine ve çevresine faydalı olabilmek için sahip olduğu duygu, düşünce ve inançları kullanarak, içerisinde bulunduğu kültürel özellikleri, ahlaki değerleri ve toplumun içerisindeki rolleri benimsemektedir (Hyson, 1994). Ziv (2013), sosyalleşmenin başarılı olmasıyla çocukların özdenetimin sağlıklı biçimde gerçekleştirebileceğini, toplumun herhangi bir zorlama göstermemesine rağmen toplumsal kurallara ve yasalara uyulduğunu belirtmektedir.

Okul öncesinde dönemde çocukların başkalarıyla nitelikli ilişki kurması, toplumsal kurallara uyulması, değerlerin benimsenmesi, sorumluluk sahibi olunması, hem kendisinin hem de başkasının hakkını savunması beklenmektedir (Ömeroğlu vd., 2015). Bu beklentiler çocukların sosyal uyum ile doğrudan ilişkilidir. Sorumluluk, öz kontrol, atılganlık ve işbirliği becerilerinin, okul öncesi dönem sosyal becerileri olduğu ifade edilmektedir (Swindells ve Stagnitti, 2006). Okul öncesi dönemde çocukların bilişsel, duygusal ve akademik yeterliliği oluşmaya başlamaktadır. Okul öncesi dönemde çocukların sosyal çevreye uyum sağlaması ve toplumla bütünleşmesi için çaba sarf ettiği görülmektedir. Bu amaçla çocuklar çeşitli sosyal davranışlarla temel becerileri kazanmaya başlarlar (Aykır ve Tekinarslan, 2010). Beceri, bireyin bir amaca ulaşabilmesi için bilerek ve tekrarlayıcı biçimde gerçekleştirdiği davranışlardır. Sosyal beceri ise çocukların sosyal gerekliliği yerine getirmek için gerçekleştirdiği amaca uygun olan yöntemlerdir (Wilson ve Sabee, 2003). Sosyal beceri uyumsuz davranışlardan uzak durarak, uyumlu davranışlar sergilenmesidir. Sosyal beceri kavramını açıklamaya yönelik birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Johns, Crowlev ve Guetzloe (2005) sosyal beceriyi, sosyal çevre içerisinde uygunsuz davranıştan kaçınmak ve kabul gören davranışların sergilenmesi olarak açıklamışlardır. Sosyal beceriler, sosyal uyumu kolaylaştıran yetenek alanlarını ifade etmektedir. Nitelikli sosyal ilişkilerin temeli olan sosyal beceriler, çocukların grup içerisinde kabul edilebilme seviyesini artırmakta, duyguların ifade edilmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca sosyal beceriler, yakınlık ve empati kurma ile ilişkileri devam ettirmeyi sağlamaktadır (Bacanlı, 1999; Çubukçu ve Gültekin, 2006; Wilson ve Sabee,

2003). Sosyal beceriler çocuğun, sosyal çevresiyle kurulan ilişkilerin sağlıklı şekilde ilerlemesini ve ilişkilerden doyum alınmasını sağlar (Yavuzer, 2005). Sosyal uyum becerisi yüksek olanlar, yaşamın ilk yıllarından itibaren çocukların anne babasıyla kurduğu etkileşim, çocukların duygusal gelişimlerinin sağlanması açısından oldukça önemlidir (Gander ve Gandiner, 2007).

Gerekli sosyal becerilere sahip olamayan bazı çocuklar, akranlarıyla anlaşmakta güçlük çeker, uyumsuzluk yaşar ve akranlarından farklı davranışlar sergiler. Uyum problemi yaşayanlar, toplumsal kurallara ve değerlere uygun olmayan problemli davranışlar sergilemektedir. Bu çocuklar sergiledikleri problemli davranışlardan dolayı mutsuzdurlar ve çevrelerini de mutsuz edebilirler (Özdemir, 2014). Sosyal becerilerin yetersiz olması çocukların kendisini kontrol etme noktasında yetersiz kalmasına, performansının düşmesine ve becerilerini ortaya koyamamasına neden olmaktadır (Greshaw, 1988). Çocukların sosyal uyum becerilerini kazanamadığı takdirde ilerleyen dönemlerde kazanımları elde edebilmeleri zorlaşmaktadır. Bu durum çocukların sosyal çevrelerini olumsuz yönde etkileyecektir. Sosyal ilişki kurmakta zorlanan ve kurulan ilişkiyi sürdüremeyen çocuklar, sosyal uyum beceri eksikliklerinden dolayı toplum içerisinde, kendilerini yalnız ve uyumsuz hissedebilmektedir. İlerleyen dönemlerde ise akademik başarısızlık, depresif belirtiler, kariyerini planlayamama, olumsuz anne babalık tutumuna sahip olma, duygusal problemler ile ergenlik döneminde suça eğilim gözlenebilmektedir (Derosier ve Lloyd, 2011; O'Brennan, Bradshaw ve Sawyer, 2009).

Çocuğun ilk kurduğu ilişki, çocuk ile anne babaları arasında kurulan ilişkilerdir. Anne babalarıyla kurduğu ilişki, çocukların akranlarıyla ve çevresiyle olan ilişki sisteminde de kullanılır. Bu sebeple aile içinde kurulan iletişim, çocuklarının yaşamının her alanındaki ilişkiyi olumlu ya da olumsuz etkilemektedir (Kıldan, 2014). Çocukların sosyal uyum becerilerinin gelişiminde ilk olarak etkili olan kurum ailedir. Aileler, çocukların toplumsal normlara uyum sağlamasını kolaylaştırmak ya da zorlaştırmaktadır. Sosyal uyum becerilerinin temelleri aile tarafından atılmaktadır (Brodeski ve Hembrough, 2007). Çocukların sosyalleşme sürecindeki ana unsur anne babaların gözlenmesi ve model alınmasıdır (Çubukçu ve Gültekin, 2006). Gülay ve Akman (2009) aile tutumlarının, sosyal uyum becerileri üzerinde etkili olduğunu bildirmektedir. Çocukla kurulan etkileşimin güven ve seviye dayalı olması, çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi için gereken desteğin sağlanması, çocukların sosyal çevresine kolay biçimde adapte olabilmesini sağlamaktadır. Anne babaların, çocuklarına olumlu tutum ve davranış çerçevesinde

yaklaşması, aile içerisinde demokratik bir atmosferin oluşması sosyal uyum becerilerinin öğrenilmesinde önemli bir etkidir. Çocukluk döneminde sosyal becerilerin güçlendirilmesi, ilerleyen dönemlerde çocukların bilişsel, sosyal, akademik ve duygusal becerilerinin kalıcı biçimde gelişmesine fırsat tanımaktadır (Nix, Bierman, Domitrovich, ve Gill, 2013).

Uyumsuzluk, kişinin kendisiyle ve çevresiyle sağlıklı ilişki kurabilmesi ve devam ettirebilmesi noktasında zorluk yaşamasıdır. Uyumsuz davranış sergileyen çocuklar genelde sinirli, huysuz, yaramaz ve geçimsiz olarak nitelendirilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014). Sosyal uyumsuzluk, bireylerin kendine güvenmemesi, yalnızlığı seçmesi, çevresindeki kişiler tarafından istenilmemesi, arkadaşlık kuramaması ve çekingen olunmasını içermektedir (Öğüt, 2000).

Çocukların sosyal beceri düzeylerinin yüksek olması sosyal uyumun sağlarken, sosyal beceri yetersizliği ise saldırgan davranışlara yol açmaktadır. Saldırgan davranışlar ise uyumsuz davranışlara neden olmaktadır (Bacanlı ve Erdoğan, 2003). Erken çocukluk döneminde saldırganlık, önemli bir davranış problemidir. Saldırgan davranışlar, çocukların sosyal ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir (Usta, 2014). Anne baba ve çocuk arasında sağlıklı etkileşimin kurulmaması, çocukların uyumsuzluk göstermesine yol açmaktadır (Çiftçi ve Biçici, 2005).

Sosyal uyum becerilerinin değerlendirilmesinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Ölçekler, gözlem, bireyin kendisini değerlendirmesi ve sosyometri sosyal becerilerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlerdir (Çetin, Bilbay ve Kaymak, 2003). Ölçeklerde sosyal beceriler değerlendirildiğinde çocuğun kendisi ölçeği doldurabileceği gibi anne baba, öğretmeni ya da arkadaşı tarafından da ölçekler doldurulabilmektedir. Farklı kişilerin ölçeği doldurması çocukların sosyal becerilerinin tarafsız biçimde değerlendirilmesinde de farklılığa yol açabilmektedir (Fox ve Boulton, 2005). Sosyal becerilerin öğretmenler tarafından değerlendirilmesinde daha olumlu değerlendirildiği belirlenmiştir (Milfort ve Greenfield, 2002).

2.2.2. Sosyal Uyum ve Beceriye Etkileyen Faktörler

Bu bölümde sosyal uyumu ve beceriyi etkileyen faktörler incelenmiştir.

2.2.2.1.Aile

Aile sosyal uyumu etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Ailelerin çocuklarıyla samimi ve sıcak bir iletişim kurması, çocukların duygu ve ihtiyaçlarına gereken önemi vermeleri, çocukların problem çözme becerilerini artırmakta, problemleri davranışların daha az sergilenmesini sağlamaktadır (Özbey, 2009). Çocuklarla anne babaların birlikte nitelikli vakit geçirmesi, çocukların doğru davranışlarının anne baba tarafından onaylanması, desteklenmeleri ve istenmeyen davranışlarda ise yapıcı bir dille uyarılmaları, çocukların sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkileyecektir (Tanrıverdi ve Erarslan, 2015). Anne babaların çocuklara karşı sert tutumu, duygusal ve sosyal yönden çocukları desteklememesi çeşitli problemlere yol açmaktadır. Anne babaların olumsuz davranışları sonucunda çocuklarda özgüven eksikliği, davranış problemleri ve inatçılık oluşabilmektedir. Anne ya da babanın vefatı, anne babaların çocuklarına yeterli ilgiyi göstermemesi ve ailenin ekonomik düzeyin düşük olması ise çocuklarda saldırgan davranışlara sebep olabilmektedir (Engels, Fiorentino, Karpman ve Turnley, 2004; Trunzo, 2006, Klein Velderman, 2006; Özbey ve Alisinanoğlu, 2009). Anne ve babaların çocuğuna sevgi, saygı ve yakınlık göstermesi, çocuklara güven verici yaklaşımı ve tutarlı davranışları sosyal uyum becerilerini olumlu olarak etkiler. Çocuklara otoriter, sevgiden ve yakınlıktan uzak bir tutumla yaklaşılması, çocukların baskı altına alınması ve katı bir disiplin anlayışının geliştirilmesi ise çocukların sosyal uyumunu olumsuz yönde etkileyecektir (Işık, 2007). Anne babaları tarafından desteklenen, kabul edilen ve yeni beceri kazanması için cesaretlendirilen çocuklar olumlu ruh haline sahip olurken; ailesi tarafından ihmal ve istismar edilen çocuklarda ise sosyal uyum ve beceri problemleri ile zihinsel problemler görülebilmektedir (Smith, 2014).

2.2.2.2. Sosyo-Ekonomik Düzey

Sosyo-ekonomik düzey, aileleri olumsuz etkilemekle birlikte çocukların kişilik özelliklerini de etkilemektedir. Ekonomik düzeyi düşük olan çocuklar olumsuz şartlar altında kalmakta, bu durum çocukların kaygı yaşamalarına ve özgüven eksikliğine sebep olabilmektedir. Çocukların akranlarıyla aralarında sosyo-ekonomik farklılıkların olması, çocuklarda saldırgan davranışlara ve benlik saygısının düşmesine yol açabilmektedir (Yavuzer, 1996). Bayram (2013) çalışmasında ekonomik anlamda sorun yaşayan ailelerin, çocuklarını sıklıkla ceza ile eğitmeye çalıştığını belirlemiştir. Ayrıca cezaların ve aşırı disiplinin, çocuklardaki saldırganlık düzeyini artırdığı tespit edilmiştir. Saldırgan

davranışlar gösteren çocuklar, çevreye uyum sağlamakta zorluk yaşadığı gibi ortamdan dışlanma ile de karşı karşıya kalabilecektir.

2.2.2.3. Arkadaş İlişkisi

Sosyalleşme süreci ailede başlamakta, arkadaş ortamında devam etmektedir. Çocukların arkadaş ortamına girmesiyle birlikte anne babalarının yönlendirmelerine daha az ihtiyaç duymaya başlamakta, kendi kararlarını alabilme çabası içerisine girmektedirler (Atabek, 2002). Arkadaş ihtiyacı, çocukların bebeklik dönemine kadar uzanabilmektedir. Sadece oynadığı oyunlardan doyum almak için çocuklar arkadaşlık kurmaz, aynı zamanda arkadaşlar bebeğin tecrübe kazanmasını da sağlamaktadır. Kurulan arkadaşlıklar sayesinde çocuklar içinde bulunduğu grubun kurallarını öğrenerek, sosyal uyumlarını geliştirirler (Yavuzer, 2010). Çocuklar beceri ve olgunluk açısından kendilerine benzeyen kişilerle arkadaşlık kurmayı tercih eder. Çocukların akranları güven duygusunun gelişmesine katkıda bulunmakta, çekingenliğin azaltılmasının sağlayarak sosyal uyumun sağlanmasını kolaylaştırmaktadır. Arkadaş ilişkilerinden doyum alan çocukların, sosyal çevreye uyum sağlaması daha kolay olmaktadır (Hartup, 2000). Akran grupları çocukların başkalarıyla iletişim kurabilme ve onlarla uyum içerisinde yaşama becerisini öğretmektedir. Akran gruplarıyla birlikte çocuklar kültürünü, cinsiyet rollerini, kuralları ve sorumlulukları daha iyi bir şekilde öğrenebilmektedir. Akran grupları sayesinde ayrıca çocuklar birlikte hareket etme ve grup ruhunu da öğrenebilir (Küçük, 1984). Akranlarıyla ilişki içerisinde olan çocuklar teşekkür etme ve özür dileme gibi sözel becerileri uygulama imkanı bulmaktadır. Arkadaş ilişkisi çocukların yardımlaşma, paylaşma, başkalarına saygılı olma, davranışının sonucunu kabullenme ve bilgi paylaşma imkanı da sunmaktadır (Brown, Odam ve Conray, 2001). Akranlarıyla kurduğu ilişkiden doyum alamayan çocuklarda ilerleyen dönemlerde sosyal, ruhsal ve davranışsal boyutlarda sorunlar görülebilmektedir (Çetin vd., 2003).

2.2.2.4. Kardeşler

Kardeşlik ilişkisi önemli bir sosyalleşme aracıdır. Sosyalleşmede kardeşler önemli olsa da zaman zaman duygusal açıdan çelişkili durumlar yaşanabilmektedir. Bazı durumlarda çatışan kardeşler, sıcak ve samimi ilişkiler geliştirebilmektedir (Deckard, Dunn ve Lussier, 2002). Kardeşlerin aralarındaki ilişkiler, sosyal uyumu olumlu ya da olumsuz olarak etkilemektedir. Çok yönlü kurulan kardeş ilişkileri, ilerleyen dönemlerdeki ilişkiler için

temelin oluşmasını sağlayabilmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklara yeni bir kardeş geldiğinde ilk dönemlerde çeşitli çatışmalar yaşanabilir. Yaşın artmasıyla birlikte kardeşlerin arasındaki çatışma ve rekabet, nitelikli ilişkilerin olduğu döneme evrilebilmekte ve bu durum uyum sürecimi olumlu etkileyebilmektedir (Uğurlu, 2012). Okul öncesi dönemde kardeşler birbirleriyle oyuncaklarını paylaşır, birbirlerini taklit eder ve birbirlerine karşılıklı yardımda bulunurlar (Bee, 2000). Kardeşler arası ilişkiler, çocukların sosyal ve duygusal yapısına etki etmesi sebebiyle oldukça önemlidir. Kardeşler arası ilişkiyle kazanılan beceriler, çocukların ilerleyen dönemlerindeki sosyal ilişkilerinde kullanılabilmektedir. Kardeş ilişkileri aynı zamanda ailenin fonksiyonelliği hakkında bilgi vermektedir. Kardeşler arası problemlerin çözümüne yardımcı olan anne babalar, çocuklardaki oluşacak davranış problemlerinin de önüne geçecektir (Brody, 1998). Kardeşler arası ilişkiler, akran ilişkilerinden daha farklı ilerlemektedir. Kardeş ilişkisinde hem fiziksel hem de duygusal bir bağ söz konusudur (Kaminsky ve Dewey, 2001). Kardeş ilişkileri devamlılık gösteren bir ilişkidir. Bu nedenle kardeşler, sahip olduğu bu durumu ilişkilerinin bütün alanlarında kullanabilmektedir. Kardeşlerin birbirleri üzerindeki etkisi daha doğmadan başlamaktadır. Anne babalar büyük çocuğu, henüz doğmamış kardeşinin gelişine hazırlayarak, paylaşımcı ve uzlaşmacı olmasını öğretmektedir. Kardeşler, birbirlerinin sosyalleşme noktasındaki temsilcileri olduğu belirtilmektedir (Powell ve Ogle, 1985). Kardeş ilişkileri sosyal uyum becerilerinin öğrenilmesi ve geliştirilmesi noktasında önemli bir yere sahiptir.

2.2.2.5. Okul Ortamı

Okul ortamında başarılı olan öğrenciler, aile ve toplum içerisinde kendini önemli görmeye başlayarak, topluma yararlı birey olacağını düşünür. Bu düşünce içerisinde olan çocukların, çevresiyle uyum içerisinde yaşayacağı beklenmektedir (Yıldırım, 2000). Çocuklar okullarda akademik gelişimle birlikte sosyal gelişimde gösterebilmektedir. Bu durum çocukların uyumlu kişilik özelliğine sahip olmasını sağlayabilir. Okulun temel fonksiyonlarından birisi de kültürel değerlerin ve bu değerlere uygun yaşanmanın öğretilmesidir. Okul ortamında hazırlanmış eğitim programıyla birlikte çocukların sosyal uyum becerileri de artırılabilir (Mangır ve Aral, 1992).

Howes (2000) tarafından yapılan araştırmada çocukların akranlarıyla kurduğu ilişkilerin öğretmen-öğrenci ilişkisinden ve sınıfın sosyal, duygusal ortamından etkilendiği tespit

edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerle çocuk arasında güvene ve samimiyete dayalı ilişkinin geliştirilmesi, sosyal ilişkileri de olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir (Howes, 2000).

2.2.3. Sosyal Uyum ve Beceri İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Aile eğitim düzeyinin çocukların sosyal uyum üzerindeki etkisine yönelik yapılan çalışmada, ailede eğitim düzeyinin düşük olmasının, aile içerisinde nitelikli ilişkinin kurulamamasına, çocukların sosyal uyum beceri eğitimlerinin eksik ya da yanlış verilmesine yol açtığı tespit edilmiştir (Onur, 2000).

Çocukların sosyal uyumunu etkileyen bir diğer değişken olan gelir durumuna yönelik çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Akay (1990) araştırmasında gelir durumu arttıkça, çocukların sosyal uyum düzeylerinin de arttığını belirlemiştir. Kızıltan (1984) çalışmasında maddi zorluklar ve kalabalık aile içerisinde büyüyen bireylerin, sosyal uyum düzeyinin düşük olduğunu belirlemiştir. Akademik açıdan başarılı olanların ise sosyal uyum düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Kızıltan, 1984).

Sosyal uyumu etkileyen bir diğer faktör çocuğun cinsiyetidir. Wentzel ve Erdley (1993) sosyal uyum becerilerinin cinsiyete göre incelenmesinde erkek çocukların saldırgan davranışlarının, kız çocukların ise olumlu sosyal davranışlarının daha yüksek düzeyde görüldüğünü belirlemiştir. Kızlardaki olumlu sosyal davranışların, çevresindeki kişilere duyduğu saygıdan kaynaklandığı savunulmaktadır. Kızların, erkeklere göre daha fazla uyumlu davranışlar gösterdikleri tespit edilmiştir (Aras, 2015). Akay (1990) tarafından gerçekleştirilen çalışmada erkeklerin, kızlara göre sosyal uyum düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Yapılan bir diğer çalışmada Zembat vd. (2018) cinsiyete göre sosyal uyum becerilerinde farklılığın olmadığını belirlemiştir.

Anne baba tutumları çocukların sosyal uyumunu önemli ölçüde etkilemektedir. Bunun düşüncenin kanıtlanmasına yönelik yapılan araştırmada Chaplin vd. (2005) babaların erkek çocukların uyumsuz davranışlarına, kız çocukların ise boyun eğici davranışlarına daha fazla dikkat ettiği; bunun sonucunda da erkek çocukların uyumsuz davranışların arttığı, kız çocukların ise daha fazla boyun eğici yaklaşım sergiledikleri belirlenmiştir. Anne babaların çocukların cinsiyetlerine göre tutum farklılıklarının olması, çocukların sosyal uyum becerilerini etkilemektedir. Updegraff vd. (2001) araştırmasında annelerin kız çocuğuyla kurduğu iletişimde, babalara göre akran ilişkilerine daha önem verdikleri belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada annelerin, akran ilişkisine yönelik babalara göre daha

bilgili oldukları tespit edilmiştir. Günindi (2008) tarafından okul öncesi eğitim kurumuna giden 6 yaşındaki çocuklarla yürütülen araştırmada anne babaların empatik becerileriyle sosyal uyum becerilerinin ilişkisi belirlenmek istenmiştir. Anne babaların eğitim düzeyinin artması ve çocukların okul öncesi kurumlara gitmesinin de sosyal uyum becerilerini artırdığı belirlenmiştir. Park ve Cheah (2005) tarafından yapılan araştırmada Koreli annelerin paylaşma ve yardım etmeyi daha fazla önemsedikleri, olumsuz duyguların kontrolünü ise ikinci planda tuttukları görülmektedir. Bu durumun çocukların davranışlarına yansıdığı ve Koreli annelerin çocuklarının daha paylaşımcı ve yardımsever oldukları belirlenmiştir. Connell vd. (2002) annelerle çocuk arasındaki ilişkinin sosyal uyum becerilerine olan etkisini incelemiştir. İnceleme sonucunda, annelerle çocuk arasındaki ilişkinin kalitesi arttıkça sosyal uyum beceri düzeyinde de artış olduğu tespit edilmiştir. Bugental ve Grusec (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada annelerle çocuk arasında kurulan etkileşimin, çocukların kişilik ve sosyal gelişimini anlamlı biçimde etkilediği tespit edilmiştir. Steelman vd. (2002) annelerin tutumlarının, çocuklar üzerindeki etkisini incelediği araştırmada belirli aralıklarla çocuklar değerlendirilmiştir. Annelerin çocuklarına olumlu ve sıcak yaklaşımının, çocukların sosyal uyum becerilerini olumlu etkilediği belirlenmiştir. Aşırı koruyucu anne babalar çocuklarının sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Yine aynı şekilde denetleyici tutuma sahip olan ve her fırsatta çocuğunu kontrol eden anne babalar da çocukların sosyal gelişiminin önünde büyük bir engeldir (Cüceloğlu, 2015).

Günümüz çalışma ve yaşam koşullarının zorluğu dikkate alındığında anne babaların çocuklarıyla fazla vakit geçiremediği, onların ilgi ve sevgi ihtiyaçlarının çok fazla karşılanamadığı gözlenmiştir. Fakat çocuklarla az zaman geçirilse de nitelikli vakit geçirilmesinin, yaşanan olumsuzlukların üstesinden gelme noktasında faydalı olduğu ve çocukların sosyal becerilerinin gelişimini sağladığı belirlenmiştir (Santrock, 2015). Seçkin (2015) anne baba tutumu ve sosyal uyuma yönelik yaptığı araştırmada çocuklarıyla kaliteli zaman geçiren anne babaların çocuklarının sosyal uyum düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci ile veri analiz yöntemleri ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile annelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışma ilişkisel tarama modeliyle tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modelinde, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin düzeyini belirlemek amaçlanır. Bu modelde değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, eğer bir değişim varsa bunun nasıl olduğu öğrenilmeye çalışılmaktadır (Karasar, 2002).

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini 2017/2018 eğitim öğretim yılında Tokat ili Turhal ilçesindeki okul öncesi eğitim kurumları ve anasınıflarına devam eden 5-6 yaşındaki çocukların anneleri oluştururken, örnekleme ise bu annelerden seçkisiz örnekleme ile seçilen 178 anne oluşturmaktadır. Seçkisiz örneklemede örneklem, rastgele seçilmektedir. Örneklem evreni temsil etme gücü zayıftır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Anne Bilgi Formu, Ebeveyn Tutum Ölçeği(ETÖ) ile Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği(SUBÖ) kullanılmıştır.

3.3.1. Anne Bilgi Formu

Anne Bilgi Formu, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda annelerin yaşını, mesleğini, öğrenim düzeyini, ailenin gelir düzeyini, sahip olunan çocuk sayısını ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların cinsiyetlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Annelerin meslek düzeyine ilişkin sınıflandırmalar International Standard Classification of Occupations'e (ISCO-88) göre yapılmıştır

3.3.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Ebeveyn Tutum Ölçeği(ETÖ), Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından 2-6 yaşındaki çocuğa sahip olan anne babaların çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri anne babalık tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. ETÖ, 46 maddeden oluşmaktadır. 5'li likert tipi olup, 1 (Hiçbir Zaman Böyle Değildir) – 5 (Her Zaman Böyledir) arası puanlanmaktadır. Ölçeğin alt boyutları demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutum şeklindedir.

Her bir alt boyut için cronbach alfa değeri hesaplanmış olup, demokratik boyut için .83 otoriter boyut için .76 aşırı koruyucu boyut için .75 ve izin verici boyutu için .74 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçme aracı olarak kullanılam ETÖ'nün kavramsallaştırdığı boyutlardan demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutum altboyutları ele alınacaktır.

3.3.3. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ)

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği(SUBÖ), Ömeroğlu ve Kandır (2005) tarafından ilköğretim öğrencileri için geliştirilmiştir. Ölçek yedi-onbir yaşları arasındaki çocuklara uygulanmaktadır. Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları sosyal uyum boyutu için .90 sosyal uyumsuzluk boyutu için .77 olarak belirlenmiştir (Ömeroğlu ve Kandır, 2005).

Işık (2007) tarafından ise beş-altı yaşındaki çocukların sosyal uyumun ve uyumsuzluğun değerlendirilmesi amacıyla uyarlama çalışmaları yapılmıştır. Boyutların Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları sosyal uyum boyutu için .93 sosyal uyumsuzluk boyutu için .83 olarak belirlenmiştir (Işık, 2007). Sosyal uyum ve sosyal uyumsuzluk olmak üzere iki alt boyutu vardır. Ölçeğin 3'lü likert tipi olup 1 (Hiçbir Zaman) – 3 (Her Zaman) arası puanlaması yapılmaktadır.

Alt boyutların cronbach alfa güvenirlik katsayıları sosyal uyum boyutu için .93 sosyal uyumsuzluk boyutu için .83 olarak belirlenmiştir (Işık, 2007).

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma Turhal İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınmasıyla, Turhal ilçesine bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumları ve anasınıflarında çocuğu olan annelere ulaşılarak gerçekleştirilmiştir. Annelere araştırmanın amacının ve içeriğinin anlatıldığı veli izin formu verilmiş, araştırma katılmaya gönüllü olan anneler ise örnekleme dahil edilmiştir. Turhal İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 2 anaokulu ve 5 ilkokul bünyesindeki anasınıfında, okul öncesi eğitim alan 178 çocuğun annesi aracılığıyla elde edilen veriler analiz edilmiştir.

3.5. Veri Analizi

Verilerin analizi için SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Analizlerden önce kayıp verilerin kontrolü yapılmış, uç değerler temizlenmiştir. Oluşan verilerin normal dağılıp dağılmadığının tespit edilmesi için, testler arasında Shapiro Wilk-W Testi (Shapiro ve Wilk, 1965) gerçekleştirmiştir. Yapılan test sonucunda $0 < W \leq 1$ arasında değer alan sonucun, .05'ten küçük olması durumunda verilerin normal dağılım göstermediği, sonucun .05'ten büyük olması durumunda ise verilerin normal dağılım gösterdiği yorumu yapılabilir testler arasında en güçlülerden birisi olan Shapiro Wilk-W Testinde uçlarda sapan değerlerin olması gerekmektedir ve sapan değerlere aşırı duyarlılık söz konusudur. Test sonucunda verilerin normal dağılım varsayımları karşılanmıştır ($p > .05$). Annelik tutumları ile çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun çocuğun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t testi kullanılmıştır. Annelik tutumları ile çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun annenin meslek grubuna, öğrenim düzeyine, gelir düzeyine ve çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için de Tek

Faktörlü Varyans Analizi yöntemi kullanılmıştır. Annelerin annelik tutumları ile çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğu arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi yapılırken, annelik tutumlarının çocukların sosyal uyum becerisi üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmek amacıyla da çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Annelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örneklem grubuna ve ölçeklere ait bilgilerin yanı sıra belirlenen amaçların değerlendirilmesi için yapılan analizlere yer verilmiştir.

Tablo 1. Annelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

DEĞİŞKEN		n	%
Meslek Grubu	Profesyonel Olmayan	120	67.4
	Yarı Profesyonel	15	8.4
	Profesyonel	43	24.2
Öğrenim Düzeyi	İlkokul Mezunu	35	19.7
	Ortaokul Mezunu	42	23.6
	Lise Mezunu	43	24.2
	Ön Lisans Mezunu	15	8.4
	Lisans Mezunu	41	23.0
	Yüksek Lisans	2	1.1
Ailenin Gelir Düzeyi	Alt Düzey	35	19.7
	Orta Düzey	132	74.2
	Üst Düzey	11	6.2
Sahip Olduğu Çocuk Sayısı	1 Çocuk	30	16.9
	2 Çocuk	98	55.1
	3 Çocuk ve Üzeri	50	28.1
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	84	47.2
	Erkek	94	52.8

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan annelerden, 120(%67.4) annenin profesyonel olmayan (esnaf, işçi vb.) meslek grubundan, 15(%8.4) annenin yarı profesyonel (laborant, tekniker vb.) meslek grubundan, 43(%24.2) annenin ise profesyonel (öğretmen, doktor, avukat vb.) meslek grubundan olduğu görülmektedir.

Anne öğrenim düzeyi incelendiğinde ise 35(%19.7) annenin ilkokul mezunu, 42(%23.6) annenin ortaokul mezunu, 43(%24.2) annenin lise mezunu, 15(%8.4) annenin ön lisans mezunu, 41(%23) annenin lisans mezunu, 2(%1.1) annenin ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Ailenin gelir düzeyi dağılımı incelendiğinde ise 35(%19.7) ailenin sahip olduğu gelirin alt düzey, 132(%74.2) ailenin orta düzey, 11(%6.2) ailenin ise üst düzey olduğu görülmektedir.

Çocuk sayısı incelendiğinde 30(%16.9) annenin 1 çocuğa, 98(%55.1) annenin 2 çocuğa, 50(%28.1) annenin ise 3 ve daha fazla çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

Anasınıfına/anaokuluna devam eden çocukların cinsiyeti incelendiğinde ise 84(%47.2) annenin kız çocuğuna sahip olduğu, 94(%52.8) annenin ise erkek çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

4.2. Betimleyici İstatistikler

Bu bölümde annelerin, ETÖ ile SUBÖ'ye verdiği cevaplar incelenmiş olup ortalama puan, standart sapma, minimum ve maximum değerlere yer verilmiştir.

Tablo 2. ETÖ'ye İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişken	n	$\bar{x}$	SS	Min	Max
Demokratik Tutum	178	67.89	14.61	30	85
Otoriter Tutum	178	23.64	10.18	11	52
Aşırı Koruyucu Tutum	178	35.53	7.17	16	45
İzin Verici Tutum	178	21.93	6.16	11	38

Tablo 2'de görüldüğü gibi demokratik tutum ortalamasının 67.89 (SS=14.61), otoriter tutum ortalamasının 23.64 (SS=10.18), aşırı koruyucu tutum ortalamasının 35.53 (SS=7.17), izin verici tutum ortalamasının 21.93 (SS=6.16) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. SUBÖ'ye İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişken	n	$\bar{x}$	SS	Min	Max
Sosyal Uyum	178	41.01	6.61	26	51
Sosyal Uyumsuzluk	178	17.21	3.93	8	24

Tablo 3'te görüldüğü gibi sosyal uyum ortalamasının 41.01 (SS=6.61), sosyal uyumsuzluk ortalamasının 17.21 (SS=3.93) olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Annelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Puan Değerleri ve Farklılıkları

Bu bölümde, araştırmacı tarafından belirlenen değişkenlerin ETÖ'den aldığı puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi için Tek Faktörlü Varyans Analizi Tek Faktörlü Varyans Analizi ve t testi gerçekleştirilmiş olup elde edilen sonuçlar şu şekilde ifade edilmiştir:

Tablo 4. ETÖ Puanlarının Meslek Grubuna Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	F	p
Demokratik Tutum	Profesyonel Olmayan	120	66.04	16.43	3.060	.049
	Yarı Profesyonel	15	70.87	11.83		
	Profesyonel	43	72.02	7.62		
Otoriter Tutum	Profesyonel Olmayan	120	25.53	11.51	6.774	.001
	Yarı Profesyonel	15	19.00	5.15		
	Profesyonel	43	20.00	4.60		
Aşırı Koruyucu Tutum	Profesyonel Olmayan	120	34.08	5.84	12.226	.000
	Yarı Profesyonel	15	32.80	8.27		
	Profesyonel	43	28.14	8.41		
İzin Verici Tutum	Profesyonel Olmayan	120	22.33	6.78	1.059	.349
	Yarı Profesyonel	15	22.20	4.69		
	Profesyonel	43	20.74	4.53		

p<0.05

Tablo 4'e göre annelerin mesleklerinin, annelik tutumları üzerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek için Tek Faktörlü Varyans Analizi gerçekleştirilmiştir. Demokratik tutum, anne meslek grubuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(2-178)}$).

$_{175}=3.060$; $p<.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi gerçekleştirilmiş olup profesyonel meslek grubunda yer alan annelerin, profesyonel olmayan meslek grubunda yer alan annelere göre demokratik tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Otoriter tutum, annelerin mesleklerine göre farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=6.774$; $p<.05$). Profesyonel olmayan grupta çalışan annelerin, yarı profesyonel ve profesyonel meslek grubunda çalışanlara göre otoriter tutum puanları anlamlı biçimde yüksektir. Aşırı koruyucu tutum, annelerin mesleklerine göre farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=12.226$; $p<.05$). Profesyonel olmayan grupta çalışan annelerin, profesyonel meslek grubunda çalışanlara göre aşırı koruyucu tutum puanları anlamlı biçimde yüksektir. İzin verici tutum, annelerin mesleklerine göre farklılık göstermemektedir ($F_{(2-175)}=1.059$; $p>.05$).

Tablo 5. ETÖ Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	F	p
Demokratik Tutum	İlkokul Mezunu	35	58.86	19.01	5.040	.000
	Ortaokul Mezunu	42	65.55	16.49		
	Lise Mezunu	43	72.37	11.07		
	Ön Lisans Mezunu	15	70.87	11.83		
	Lisans Mezunu	41	72.15	7.77		
	Yüksek Lisans	2	69.50	3.54		
Otoriter Tutum	İlkokul Mezunu	35	29.74	12.57	5.715	.000
	Ortaokul Mezunu	42	26.02	11.89		
	Lise Mezunu	43	21.60	8.89		
	Ön Lisans Mezunu	15	19.00	5.15		
	Lisans Mezunu	41	20.05	4.69		
	Yüksek Lisans	2	19.00	2.83		
Aşırı Koruyucu Tutum	İlkokul Mezunu	35	34.63	6.70	5.855	.000
	Ortaokul Mezunu	42	34.31	5.36		
	Lise Mezunu	43	33.40	5.62		
	Ön Lisans Mezunu	15	32.80	8.27		
	Lisans Mezunu	41	28.59	8.36		
	Yüksek Lisans	2	19.00	1.41		
İzin Verici Tutum	İlkokul Mezunu	35	23.91	7.10	1.553	.176
	Ortaokul Mezunu	42	22.64	6.37		
	Lise Mezunu	43	20.72	6.70		
	Ön Lisans Mezunu	15	22.20	4.69		
	Lisans Mezunu	41	20.83	4.60		
	Yüksek Lisans	2	19.00	2.83		

p<0.05

Tablo 5'e göre demokratik tutum, annelerin öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(5-172)}=5.040$; $p<.05$). Lise ve lisans mezunu olan annelerin, ilkokul mezunu olan annelere göre demokratik tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Otoriter tutum, annelerin öğrenim düzeyine göre farklılık göstermektedir ($F_{(5-172)}=5.715$; $p<.05$). İlkokul mezunu olan annelerin, lise mezunu olan annelere göre otoriter tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Aşırı koruyucu tutum, anne öğrenim düzeyine göre farklılık göstermektedir ($F_{(5-172)}=5.855$; $p<.05$). İlkokul, ortaokul ve lise mezunu olan annelerin, lisans ve yüksek mezunu olan annelere göre aşırı koruyucu tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. İzin verici tutum, annelerin öğrenim düzeyine göre farklılık göstermemektedir ($F_{(5-172)}=1.553$; $p>.05$).

Tablo 6. ETÖ Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	F	p
Demokratik Tutum	Alt Düzey	35	57.37	19.65	13.439	.000
	Orta Düzey	132	70.82	11.81		
	Üst Düzey	11	66.27	11.66		
Otoriter Tutum	Alt Düzey	35	29.91	14.37	9.205	.000
	Orta Düzey	132	22.24	7.98		
	Üst Düzey	11	20.45	11.14		
Aşırı Koruyucu Tutum	Alt Düzey	35	33.51	6.10	9.790	.000
	Orta Düzey	132	33.01	6.76		
	Üst Düzey	11	23.73	9.65		
İzin Verici Tutum	Alt Düzey	35	25.26	6.63	7.285	.001
	Orta Düzey	132	20.98	5.86		
	Üst Düzey	11	22.82	4.62		

$p<0.05$

Tablo 6'ya göre demokratik tutum, ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=13.439$; $p<.05$). Ailenin orta düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, alt düzeye göre demokratik tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Otoriter tutum, anne gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=9.205$; $p<.05$). Ailenin alt düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, orta düzeye göre otoriter tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Aşırı koruyucu tutum, gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=9.790$; $p<.05$). Ailenin alt ve orta düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, yüksek düzeye göre aşırı koruyucu tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. İzin verici tutum, gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=7.285$; $p<.05$). Ailenin alt düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, orta düzeye göre izin verici tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7. ETÖ Puanlarının Annenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	F	p
Demokratik Tutum	1 Çocuk	30	68.13	13.10	1.045	.354
	2 Çocuk	98	69.08	14.55		
	3 Çocuk ve Üzeri	50	65.42	15.55		
Otoriter Tutum	1 Çocuk	30	21.40	10.39	1.201	.303
	2 Çocuk	98	23.61	9.62		
	3 Çocuk ve Üzeri	50	25.04	11.06		
Aşırı Koruyucu Tutum	1 Çocuk	30	29.53	8.48	4.571	.012
	2 Çocuk	98	32.48	7.15		
	3 Çocuk ve Üzeri	50	34.44	5.74		
İzin Verici Tutum	1 Çocuk	30	23.10	6.58	.650	.523
	2 Çocuk	98	21.66	6.24		
	3 Çocuk ve Üzeri	50	21.76	5.77		

p<0.05

Tablo 7'ye göre demokratik tutum, annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{(2-175)}=1.045$; $p>.05$). Otoriter tutum, annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık göstermemektedir ($F_{(5-172)}=1.201$; $p>.05$). Aşırı koruyucu tutum, annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık göstermektedir ($F_{(5-172)}=5.855$; $p<.05$). 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan annelerin, bir çocuğa sahip olanlara göre aşırı koruyucu tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. İzin verici tutum, annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık göstermemektedir ($F_{(5-172)}=1.553$; $p<.05$).

Tablo 8. ETÖ Puanlarının Çocukların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	t	p
Demokratik	Kız	84	68.15	13.95	.225	.822
Annelik Tutumu	Erkek	94	67.66	15.26		
Otoriter	Kız	84	23.17	9.67	-.586	.559
Annelik Tutumu	Erkek	94	24.06	10.66		
Aşırı Koruyucu	Kız	84	32.35	8.01	-.331	.741
Annelik Tutumu	Erkek	94	32.70	6.37		
İzin Verici	Kız	84	21.65	6.39	-.568	.571
Annelik Tutumu	Erkek	94	22.18	5.96		

p<0.05

Tablo 8'e göre demokratik tutum, çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(176)}=.225;p>.05$). Otoriter tutum, çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(176)}=-.586;p>.05$). Aşırı koruyucu tutum, çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(176)}=-.331;p>.05$). İzin verici tutum, çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(176)}=-.568;p>.05$).

4.4. Annelerin Demografik Özelliklerinin SUBÖ'ye Göre Puan Değerleri ve Farklılıkları

Bu bölümde, araştırmacı tarafından belirlenen anne demografik özelliklerin SUBÖ'den aldığı puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi için Tek Faktörlü Varyans Analizi ve t testi gerçekleştirilmiş olup elde edilen sonuçlar şu şekilde ifade edilmiştir:

Tablo 9. SUBÖ Puanlarının Meslek Grubuna Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	F	p
Sosyal Uyum	Profesyonel Olmayan	120	39.97	7.11	4.808	.009
	Yarı Profesyonel	15	42.67	5.64		
	Profesyonel	43	43.33	4.53		
Sosyal Uyumsuzluk	Profesyonel Olmayan	120	19.03	2.39	98.555	.000
	Yarı Profesyonel	15	16.73	4.22		
	Profesyonel	43	12.28	2.91		

p<0.05

Tablo 9'a göre çocukların sosyal uyumu, annelerin meslek grubuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=4.808$; $p<.05$). Profesyonel meslek grubunda çalışan annelerin çocuklarının sosyal uyum puanlarının, profesyonel olmayan grupta çalışanlara göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çocukların sosyal uyumsuzluğu, annelerin meslek grubuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=98.555$; $p<.05$). Profesyonel olmayan grupta çalışan annelerin çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının, yarı profesyonel ve profesyonel çalışma grubunda çalışan annelere göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yarı profesyonel meslek grubunda çalışan annelerin çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının, profesyonel meslek gruplarında çalışan annelerin çocuklarına göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10. SUBÖ Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	F	p
Sosyal Uyum	İlkokul Mezunu	35	36.34	7.41	6.863	.000
	Ortaokul Mezunu	42	39.93	7.12		
	Lise Mezunu	43	42.95	5.41		
	Ön Lisans Mezunu	15	42.67	5.64		
	Lisans Mezunu	41	43.54	4.53		
	Yüksek Lisans	2	39.00	1.41		
Sosyal Uyumsuzluk	İlkokul Mezunu	35	19.03	2.67	39.403	.000
	Ortaokul Mezunu	42	19.40	2.18		
	Lise Mezunu	43	18.67	2.35		
	Ön Lisans Mezunu	15	16.73	4.22		
	Lisans Mezunu	41	12.27	2.99		
	Yüksek Lisans	2	12.5	.71		

p<0.05

Tablo 10'a göre çocukların sosyal uyumu, annelerin öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(5-172)}=6.863$; $p<.05$). Lise, önlisans ve lisans mezunu annelerin çocuklarının sosyal uyum puanlarının, ilkokul mezunu olan annelere göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çocukların sosyal uyumsuzluğu, annelerin öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=39.403$; $p<.05$). Lisans mezunu annelerin çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının ilkokul, ortaokul, lise ve ön lisans mezunu olan annelere göre anlamlı biçimde düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ortaokul ve lisans mezunu olan annelerinön lisans mezunu annelere göre çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir

Tablo 11. SUBÖ Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	F	p
Sosyal Uyum	Alt Düzey	35	37.20	8.55	9.183	.000
	Orta Düzey	132	42.18	5.75		
	Üst Düzey	11	39.00	4.24		
Sosyal Uyumsuzluk	Alt Düzey	35	18.89	3.06	12.740	.000
	Orta Düzey	132	17.16	3.76		
	Üst Düzey	11	12.45	4.66		

p<0.05

Tablo 11'e göre çocukların sosyal uyumu, ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=9.183$; $p<.05$). Ailenin orta düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, alt düzeye göre çocuklarının sosyal uyum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çocukların sosyal uyumsuzluğu, gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(2-175)}=12.740$; $p<.05$). Ailenin alt düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, orta ve yüksek düzeye göre; ailenin orta düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin ise üst düzeye göre çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 12. SUBÖ Puanlarının Annenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	F	p
Sosyal Uyum	1 Çocuk	30	41.07	5.74	2.005	.138
	2 Çocuk	98	41.77	6.79		
	3 Çocuk ve Üzeri	50	39.48	6.59		
Sosyal Uyumsuzluk	1 Çocuk	30	16.00	4.47	2.179	.116
	2 Çocuk	98	17.23	3.98		
	3 Çocuk ve Üzeri	50	17.88	3.36		

Tablo 12'ye göre çocukların sosyal uyumu, annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{(2-175)}=2.005$; $p>.05$). Çocukların sosyal uyumsuzluğu, sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{(2-175)}=2.179$; $p>.05$).

Tablo 13. SUBÖ Puanlarının Çocukların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	SS	t	p
Sosyal Uyum	Kız	84	41.65	6.49	1.241	.216
	Erkek	94	40.43	6.69		
Sosyal Uyumsuzluk	Kız	84	16.93	4.10	-.896	.372
	Erkek	94	17.46	3.77		

Tablo 13'e göre çocukların sosyal uyumunun, çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(176)}=1.241;p>.05$). Aynı şekilde çocukların sosyal uyumsuzluğunun, çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(176)}=-.896;p>.05$).

Tablo 14. ETÖ ile SUBÖ Arasındaki İlişki

Alt Boyutlar	İstatistik	Sosyal Uyum	Sosyal Uyumsuzluk
Demokratik	r	.724**	-.173*
Tutum	p	.000	.021
Otoriter	r	-.623**	.275**
Tutum	p	.000	.000
Aşırı Koruyucu	r	.208**	.395**
Tutum	p	.005	.000
İzin Verici	r	-.394**	.138
Tutum	p	.000	.066

*p<.05; **p<.001

Tablo 14'e göre ETÖ alt boyutları ile SUBÖ arasındaki ilişki verilmiştir.

ETÖ alt boyutlarından olan demokratik ve aşırı koruyucu tutum ile çocukların sosyal uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Otoriter ve izin verici tutum ile çocukların sosyal uyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Demokratik tutum ile çocukların sosyal uyumsuzluğu arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Otoriter, aşırı koruyucu tutum ile çocukların sosyal uyumsuzluğu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. İzin verici tutum ile çocukların sosyal uyumsuzluğu arasında anlamlı ilişki belirlenmemiştir.

Tablo 15. ETÖ'nün Çocukların Sosyal Uyum Üzerindeki Yordayıcı Etkisi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
(Sabit)	26.396	3.671		7.191	.000
Demokratik Tutum	.230	.041	.509	5.549	.000**
Otoriter Tutum	-.139	.061	-.214	-2.297	.023*
Aşırı Koruyucu Tutum	.105	.055	.114	1.919	.057
İzin Verici Tutum	-.053	.069	-.049	-.766	.444
R= .738 R ² = .545 F ₍₄₋₁₇₃₎ = 51.831 p<.05					

*p<.05; **p<.001

Tablo 15'te annelik tutumlarına (demokratik ve otoriter tutum) ait sonuçlar incelendiğinde çocukların sosyal uyumunun manidar düzeyde yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir (R= .738. R²=.545 ve p<.05). Elde edilen bulgular, demokratik tutumunun çocukların sosyal uyumunu pozitif yönde, otoriter tutumunun ise negatif yönde etkilediğini göstermektedir.

Tablo 16. ETÖ'nün Çocukların Sosyal Uyumsuzluğu Üzerindeki Yordayıcı Etkisi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
(Sabit)	14.374	2.821		5.095	.000
Demokratik Tutum	-.070	.032	-.262	-2.207	.029
Otoriter Tutum	.038	.047	.098	.812	.418
Aşırı Koruyucu Tutum	.255	.042	.466	6.053	.000
İzin Verici Tutum	-.072	.053	-.113	-1.371	.172
R= .490 R ² = .240 F ₍₄₋₁₇₃₎ = 13.695 p<.05					

*p<.05; **p<.001

Tablo 16'da annelik tutumlarına (aşırı koruyucu tutum) ait sonucun incelendiğinde çocukların sosyal uyumsuzluğunun manidar düzeyde yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir (R= .490. R²=.240 ve p<.05). Elde edilen bulgular, aşırı koruyucu tutumunun çocukların sosyal uyumsuzluğunu pozitif yönde etkilediğini göstermektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile annelik tutumları arasındaki ilişkinin araştırma problemleriyle alanyazınında yer alan bulguların birlikte değerlendirilmesine yer verilmiştir.

5.1. Annelik Tutumları ile Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgiler

Bu bölümde annelik tutumları annenin mesleği, anne öğrenim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, annenin sahip olduğu çocuk sayısı ve çocuğun cinsiyetine göre incelemesi yapılmıştır.

5.1.1. ETÖ Puanları Annenin Meslek Grubuna Göre Anlamli Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu tutumunun anne meslek grubuna göre anlamli farklılık gösterdiği, izin verici tutumun ise anne meslek grubuna göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Profesyonel meslek grubunda (öğretmen, doktor, avukat vb.) yer alan annelerin demokratik tutum puanlarının anlamli biçimde yüksek olduğu tespit edilirken, profesyonel olmayan meslek grubunda (esnaf, işçi vb.) yer alan annelerin otoriter ve aşırı koruyucu tutum puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırmanın bulgusuyla benzerlik gösteren araştırmalardan Yılmaz (2018) annesi memur olanların, serbest meslek çalışanlarına göre demokratik tutum puanlarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. İnal Kızıltepe, Uyanık, Özsüer ve Can Yaşar (2013) araştırmasında annesi işçi ve ev hanımı olanların, annesi memur olanlara göre demokratik tutum puanının düşük olduğunu belirlemiştir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) tarafından yapılan araştırmada beş-altı yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumları

incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğretmenlik, doktorluk ve avukatlık gibi profesyonel meslek gruplarında çalışan annelerin, ev hanımı olanlara göre daha fazla demokratik tutum içerisinde olduğu belirlenmiştir. Barling (1986) araştırmasında profesyonel meslek grubunda çalışanların, işçilere göre çalışma koşullarının daha düzenli, iyi ve az yorucu olması sebebiyle aile içi iletişimin olumlu etkilendiği ve buna bağlı olarak demokratik tutum sergilendiği sonucuna ulaşmıştır. Dilek ve Aksoy (2013) ise araştırmasında çalışan annelerin başarı ve bağımsızlık duygusunun gelişmesi sebebiyle çocuğuna iyi bir model olacağı ve onunla kurduğu ilişkinin gelişimi destekleyici olacağını belirlemiştir. Bu çalışmada profesyonel meslek grubunda yer alan annelerin demokratik tutum sergilemesinin nedeninin çalışma koşullarının daha iyi olmasından, annelerin başarı ve bağımsızlık duygusunun gelişiminden kaynaklandığı düşünülebilir.

Bu araştırmanın bulgusuyla benzerlik göstermeyen bazı araştırmalar bulunmaktadır. Ömeroğlu (1996) ile Şendoğdu (2000) okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin, çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği araştırmasında ev hanımı olanların, annesi meslek sahibi olanlara göre baskıcı ve koruyucu tutum puanlarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Mızrakçı (1994) araştırmasında çalışan annelerin, ev hanımı olanlara göre çocuklarıyla daha ilgili olduklarını belirlemiştir. Baumrind (1966) annelerin mesleklerine göre çocuklarına gösterdiği ilginin, çocukların benlik saygısını ve anksiyete düzeyini etkileyeceğini belirtmiştir. Bu görüşe ilişkin, annelerin mesleklerinin çalışma saati uygunluğu, daha az yorucu olması ve düzenli bir işin olmasının çocuklara daha ılımlı yaklaşılabilceği yorumu yapılabilir. Her ne kadar bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik gösteren sonuçlar olsa da, benzerlik göstermeyen sonuçlar da bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda anne meslek grubuna göre annelik tutumunun anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Akkaya, 2008; Ayyıldız, 2005; Begde, 2015). Yine aynı şekilde annelerin meslek grubuna göre annelik tutumlarında farklılığın oluşmadığı yapılan araştırmalarda belirlenmiştir (Bıçkur, 2015; Çakıcı, 2006; Eyigün Kantürk, 2014). Çalışmayan annelerin gün boyunca bulundukları sosyal ve fiziksel çevrenin niteliği, annelerin çocuğuna yönelik tutumlarını etkilediği düşünülebilir.

5.1.2. ETÖ Puanları Annenin Öğrenim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu tutumunun anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği, izin verici tutumun ise anne öğrenim düzeyine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Dekovic ve Gerris (1992) ile Şendoğdu (2000) araştırmasında öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin, demokratik tutumu benimsedikleri ve sıkı disiplin anlayışından uzaklaştıkları belirlenmiştir. Von Der Lippe (1999), Durmuş (2006) ve Tatlı, Selimoğlu ve Bademci (2012) araştırmasında öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin geleneksel tutumları fazla benimsemediğini tespit etmiştir. Annelerin öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarına daha demokratik yaklaştığı, öğrenim düzeyi düştükçe sıkı disiplin anlayışı ve fiziksel cezaların uygulandığı belirlenmiştir. Ömeroğlu (1996) ile Özyürek (2004)'te araştırmasında bu sonuçlara benzer sonuçlar elde etmiştir. Öğrenim düzeyi ile annelerin çocuk yetiştirme tutumunun incelendiği çalışmada, öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin disiplin ve kontrolcü yaklaşıma çok fazla önem vermediği tespit edilmiştir (Tudge, Hogan, Snezhkova, Kulakova ve Etz, 2000). Ceylan (2017) araştırmasında anne eğitim düzeyi düştükçe otoriter ve koruyucu tutumun daha fazla sergilendiğini belirlemiştir. Çakıcı (2006) araştırmasında alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki 6 yaş grubunda çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerini, anne çocuk ilişkilerini ve aile işlevlerinin anne–çocuk ilişkilerine etkilerini incelemiştir. İnceleme sonucunda annelerin öğrenim düzeyinin arttıkça çocuğuyla olan ilişkinin daha olumlu olduğunu belirlemiştir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) çalışmasında öğrenim durumuna göre otoriter ve izin verici tutumların anlamlı farklılık göstermediğini, demokratik ve aşırı koruyucu tutumun anlamlı biçimde farklılaştığını belirlemiştir. Öğrenim düzeyi ile ebeveyn tutumlarının incelendiği diğer çalışmalarda eğitim düzeyin yükseldikçe demokratik tutumun arttığı tespit edilmiştir (Alpoğuz, 2014; Bornstein ve Zlotnik, 2008; Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012; Yaprak, 2007). Demiriz ve Öğretir (2007) ise ilköğretim mezunu olan annelerin yükseköğretim mezunu olanlara göre daha olumsuz tutum benimsediği tespit edilmiştir. Mızrakçı (1994) araştırmasında annelerin öğrenim düzeyinin, annelik tutumlarını etkilediğini belirlemiştir. Lise mezunu olanların, üniversite mezunu olanlara göre demokratik tutum puanının yüksek olduğunu belirlemiştir. Bunun üzerine bilgi düzeyinin artmasının, çocukların yetiştirilmesinde olumlu tutumların benimsenmesini sağladığını belirtmiştir. Annelerin eğitim düzeyi düşük olsa bile çocuk eğitimi ve gelişimi noktasında kendisini geliştirmesinin, olumlu tutumların

sergilenmesini sağlayabileceği ifade edilmektedir. Yapılan bir başka araştırmada ise Rafferty ve Griffin (2010) araştırmasında annelerin öğrenim düzeyinin düşük olmasının, negatif annelik tutumunu artırdığını belirlemiştir. Bu çalışmada demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu tutumunun anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermesinde öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin özgür ve bağımsız hareket edebilmesiyle, özgüveninin yüksek olmasının etkisi olduğu düşünülebilir. Öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin, sahip olduğu olumlu özellikleri çocuğuna aktarabilmesi için olumlu tutumları benimseyebilir. Öğrenim düzeyinin düşmesiyle çocuğa baskıcı, kontrollü ve müdahaleci olunabileceği düşünüldüğünden, çocukların eğitiminde sıkı disiplin anlayışı uygulanabilir.

Bu konuda farklı bir sonuç elde eden Güneysu (1982) annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların, anneleri tarafından daha az sevildiğini ve daha fazla cezalandırıldığını düşündüklerini belirlemiştir. Bu durum eğitim seviyesi yüksek olan annelerin çalışmasıyla ilişkili olabilir. Çalışan annelerin çocukları, anneleriyle daha az zaman geçirdiği için daha az sevildiğinin düşünebilir. Ayrıca çalışan annelerin çocuklarının davranışlarını kontrol altına alma arzusu da çocuklar tarafından cezalandırılıyorum algısını oluşturabilir. Eğitim düzeyine ilişkin farklı bir sonuca ulaşan Satılmış (2010), eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babaların mükemmeliyetçi tutuma daha fazla sahip olduğu belirlerken; demokratik tutumun olduğu aile ortamında çocuklardan olan beklentinin arttığı ve bu durumda çocukların mükemmeliyetçi anlayışlarını artmasına yol açtığını saptamıştır. Konuya ilişkin farklı bir görüş olarak Gümüş (1997) ebeveynlerin öğrenim düzeyi arttıkça, çocuklardaki kaygı düzeyinin azaldığını belirlemiştir. Yine aynı şekilde Aral (1997)'da ebeveynlerin öğrenim düzeyinin düşmesinin, çocuklardaki kaygıyı artıran bir unsur olduğunu tespit etmiştir. Elde edilen bu sonuçlarda ebeveynlerin öğrenim düzeyinin düşmesiyle, olumsuz tutumların benimsenmesinin çocuklardaki kaygı düzeyini artırabileceği söylenebilir. Nacak, Yagmurlu, Durgel ve van de Vijver (2011) yaşanan yerin özellikleriyle anne ve babaların eğitim düzeyinin, çocuğa yönelik hedefleri şekillendirdiğini, çocuklarda olunması istenilen özelliklere yönelik düşünceleri etkilediğini ve çocuk yetiştirme tutumunu etkilediğini belirtmiştir. Bu nedenle anne eğitim düzeyinden ziyade, yaşadığı yerin özelliklerinin de çocuk yetiştirme tutumu üzerinde etkisi olduğu ve birlikte değerlendirilmesinin yarar sağlayacağı düşünülebilir.

5.1.3. ETÖ Puanları Ailenin Gelir Durumuna Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutumunun ailenin gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ailenin alt düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, orta düzeye göre otoriter ve izin verici tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Orta düzey geliri olan annelerin ise alt düzey geliri olanlara göre demokratik tutum puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre aile gelir durumu arttıkça olumlu tutumların arttığı, olumsuz tutumların ise azaldığı söylenebilir.

Ceylan (2017) araştırmasında aylık geliri düşük olan ailelerin yüksek gelire sahip olan ailelere göre demokratik, izin verici ve koruyucu tutumlarının yüksek olduğunu belirlemiştir. Aylık geliri yüksek olan ailelerin ise düşük gelire sahip olan ailelere göre otoriter tutumlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alpoğuz (2014) araştırmasında gelir durumunun artmasıyla demokratik tutumun arttığını, otoriter tutumun ise azaldığını belirlemiştir. Erkan ve Toran (2004), 5 yaşında çocuğu olan annelerle yaptıkları araştırmasında, gelir durumu arttıkça annelerin çocuklarını reddetme davranışlarının azaldığını belirlemiştir.

Tudge vd. (2000) tarafından yapılan çalışmada ailenin gelir durumu yükseldikçe çocukların bağımsızlaşma ve bireyselleşme çabasının desteklendiği, kontrol ve sıkı disiplin anlayışının azaldığı tespit edilmiştir. Genez-Muluk (2004) gelir durumu farklı olan ailelerin yapılarını ve çocuklarıyla olan ilişkisini incelemiştir. İnceleme sonucunda gelir durumu yüksek olan ailelerin, gelir durumu düşük olanlara göre çocuklarıyla olan ilişkilerini daha olumlu değerlendirdiği tespit edilmiştir. Bu sonuç doğrultusunda üst gelir durumuna sahip olan annelerin iletişim, iş birliği ve bağlılık becerilerini daha fazla gösterdiği belirlenmiştir. Çakıcı (2006) 6 yaş grubunda çocuk sahibi olan annelerle yaptığı çalışmada, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutları açısından üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin; problem çözme ve gereken ilgiyi gösterme boyutları açısından ise alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin daha sağlıklı işlevler gösterdikleri belirlenmiştir. Gelir durumu yüksek olan annelerin çocuklarına sunduğu imkanların daha fazla olması beklenir. Çocuklarıyla daha nitelikli ilişkiler kurarak, onların gelişimlerini destekleyebilirler. Maddi olanakları sayesinde çocukların isteklerini daha rahat karşılayarak, çocuğuyla olan iletişimini daha kaliteli hale

getirebilirler. Maddi olanakları düşük olan anneler ise çocuklarının eğitim, sağlık ve barınma gibi temel gereksinimlerini karşılarken zorlanmaktadır. Bu zorluğu aşabilmek için annelerin daha uzun çalışma süresine sahip işlerde çalışmak zorunda kalması ya da maddi zorluğun yol açtığı eşler arası geçimsizliğin, çocuğuna ayırması gerektiği zamanı ayıramamasına neden olabilir. Böyle bir durumda ise annelerin çocuklarına katı ve aşırı disiplinli davranması beklenebilir.

Sadı (2018) araştırmasında orta düzeyde geliri olan annelerin çocuklarıyla eşitliğe dayalı, kabul edici ve çocuğu merkez alan ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Yüksek düzeyde gelire sahip ailelerin ise çocuğun yaşamına daha fazla müdahale ettiği tespit edilmiştir. Düşük düzeyde gelire sahip olan ailelerin ise otoriter yapıda oldukları belirlenmiştir. Gökçedağ (2001) araştırmasında demokratik tutuma sahip olan anne babaların çocuklarının ekonomik durumunun ve başarı düzeyinin yüksek olduğu, anksiyete düzeylerinin düşük olduğu belirlemiştir. Hurlock (1955) tarafından ABD’de yapılan çalışmada gelir düzeyi düşük olan anne babaların otoriter ve katı tutumu benimsediği tespit edilmiştir. Bu anne babaların çocuklarını cezalandırdığı, bazı durumlarda ise fiziksel şiddet uyguladıkları saptanmıştır. Orta düzeyde gelire sahip olanlar ise çocuklarının davranışlarını kısıtlama konusunda esnek olmaya çalıştıkları belirlenmiştir. Gelir durumunun artmasıyla çocukların anne babalarına olan güveni de artmaktadır (Hurlock, 1955). Gelir durumuna göre ebeveyn tutumlarının farklılık gösterdiği çalışmaların fazla olmasına karşın, Aydoğdu ve Dilekmen (2016) gelir durumuna göre demokratik, otoriter ve izin verici tutumlarda farklılığın olmadığını belirlemiştir. Ebeveyn tutumlarının gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan çalışmada, gelir düzeyinin ebeveyn tutumlarında anlamlı farklılığa yol açmadığı belirlenmiştir (Tanju Aslışen, 2017). Alan yazını bulgularının ağırlıklı olarak üst ve orta gelir düzeyine sahip olan ailelerin, demokratik tutum sergilemesine dikkat çektiği görülmektedir.

5.1.4. ETÖ Puanları Annenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada demokratik, otoriter ve izin verici tutumunun annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Aşırı koruyucu tutumun ise sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen sonuca göre 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan annelerin, 1 çocuğa sahip olanlara göre aşırı koruyucu tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik gösteren çalışmada Aydoğdu ve Dilekmen (2016), çocuk sayısına göre demokratik, otoriter ve izin verici tutumda anlamlı farklılığın olmadığını belirlemiştir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ayrıca tek çocuğa sahip ebeveynlerin, iki çocuğa sahip ebeveynlere göre anlamlı düzeyde aşırı koruyucu tutumu daha fazla sergilediğini belirlemiştir. Bu çalışmada belirlenen demokratik, otoriter ve izin verici tutumda anlamlı farklılığın olmaması Aydoğdu ve Dilekmen (2016) çalışmasında tespit ettiği sonuçla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuca göre 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan annelerin, 1 çocuğa sahip olanlara göre aşırı koruyucu tutum sergilemesinin nedeni olarak, çocuk sayısı arttıkça annelerin çocuklar üzerindeki kontrolü sağlayabilmek amacıyla daha koruyucu davranması düşünülebilir.

Bu çalışmanın sonucuyla benzerlik gösteremeyen çalışmalarda bulunmaktadır. Ceylan (2017) çalışmasında okul öncesinde anne baba tutumlarının çocukların sosyalleşme sürecindeki ilişkisini incelemiştir. İnceleme sonucunda çocuk sayısı 2 olan anne babaların demokratik ve aşırı koruyucu tutumlarının çocuk sayısı 1 olan anne babalara göre yüksek olduğunu belirlemiştir. Çocuk sayısı 3 olan anne babaların otoriter tutumlarının ise çocuk sayısı 2 olanlara göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. İzin verici tutuma göre anlamlı farklılık belirlenmemiştir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) tarafından yapılan çalışmada, çocuk sayısı fazla olan ailelerin, en küçük çocuğuna daha sabırsız davrandığı ve daha katı tutum içerisinde olduğu saptanmıştır. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995) çalışmasında çocuk sayısı azaldıkça otoriter tutumun azaldığını, demokratik ve izin verici tutumun ise arttığını belirlemiştir. Sahip olunan çocuk sayısı arttıkça, ebeveynlerin sergilediği demokratik tutum düzeylerinde azalma olduğu tespit edilmiştir (Güneysu ve Bilir, 1991; Yaprak, 2007). Bu çalışmada demokratik, otoriter ve izin verici tutumunun annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği, aşırı koruyucu tutumun ise sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçların elde edilmiş olması örneklemdeki çocuğun, doğum sırasının önemli olabileceğini düşündürmektedir.

5.1.5. ETÖ Puanları Çocuğun Cinsiyetine Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada annelik tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Anne baba tutumları ile ilgili araştırmalardaki ele alınan önemli değişkenlerden birri de çocuğun cinsiyetidir. Bu konuda alan yazınının da birbirinden farklı bulgular elde etmiş çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçla benzerlik gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Baumrind (1966), şanlı ve ztrk (2012) ile Gökçe (2013) alışmasında annelik tutumlarının, çocuğun cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediğini belirlemiştir. Yine aynı şekilde Tezel şahin ve zyrek (2008), şentürk (2007) ile zyrek ve şahin (2005)'de benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bu durum annelerin ocuk yetiştirme konusunda yeterli ve sağlıklı bilgiye sahip olmasından dolayı çocuklarıyla olumlu etkileşim kurmasıyla ve çocuklarına cinsiyet ayrımı gözetmeksizin eşit şekilde davranmasıyla açıklanabilir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçla benzerlik göstermeyen çalışmalarda bulunmaktadır. Çocuğun cinsiyetinin, ocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelendiği araştırmada Singh ve De Man (1991) ebeveyn algısına göre çocukların cinsiyetinin anne baba tutumunu etkilediğini tespit etmiştir. Geleneksel ocuk yetiştirme tutumunda erkek çocuklarına daha fazla önem verildiği görülmektedir. Balaguru (2004) araştırmasında kız çocuklarının erkeklerden daha fazla korunduğu, erkek çocuklarına ise daha fazla özgürlük tanınarak, sosyalleşme çabalarının daha fazla desteklendiğini belirlemiştir. Bu araştırmalar erkeklerin daha özgüvenli yetişmesini ve desteklenmesini sağlarken, kız çocuklarının ise daha baskıcı tutumla yetişmelerine neden olmaktadır. Benzer sonuçlara ulaşan Recebov (2000) ocuk yetiştirme konusunda anne babaların ayrımcılık yaptığının, erkek çocuklarına daha fazla önem verilirken onların daha hoşgrl tutumla yetiştiklerini belirlemiştir. Von Der Lippe (1999) alışmasında annelerin erkek çocuklarından cesaretli, güçlü ve özgüveni yüksek olması beklenirken ve bu yönde yetiştirilirken, kızların ise anneleri tarafından itaat beklentisiyle yetiştirildiğini belirlemiştir. Ayrıca erkek çocukların anneleri tarafından daha kontrolcü yetiştirildiği belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre geleneksel ocuk yetiştirme tutumu içerisinde erkek çocuklarının daha önemli algılandığının, kız çocuklarının ise ikinci planda kaldığının görülmektedir. Bu sonuçla farklılık gösteren bir çalışma yapan Grigorenko ve Sternberg (2000) kız çocuklarına erkeklerden daha esnek davranıldığının belirlemiştir.

Farklı bir görüşü dile getiren Haktanır, Baran ve Alisinanoğlu (1998) ile Tanju Aslışen (2017) alışmasında kız çocuğuna sahip annelerin, ev kadınlığının rolünü daha fazla reddedici tutum sergilediği belirlenmiştir. Bu durum annelerin toplumsal cinsiyet rollerine yüklenen davranışlardan ötürü yaşadığının zorlukların, kızlarının da yaşamamasının istediği için ev

kadınlığı rolünü reddedici yönde bir tutum sergilemesiyle açıklanmaktadır (Günay ve Bener, 2011; Dökmen, 2010). Bu çalışmada annelik tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu durum annelerin gelenseksel çocuk yetiştirme tutumundan uzaklaşarak, daha eşitlikçi yaklaşımıyla açıklanabilir.

5.2. SUBÖ Puanları ile Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgiler

Bu bölümde çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun annenin meslek grubuna, anne öğrenim düzeyine, ailenin gelir düzeyine, annenin sahip olduğu çocuk sayısına ve çocuğun cinsiyetine göre incelemesi yapılmıştır.

5.2.1. SUBÖ Puanları Anne Meslek Grubuna Göre Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun anne meslek grubuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Profesyonel meslek grubunda olan annelerin çocuklarının sosyal uyum puanları anlamlı biçimde yüksekken, profesyonel olmayan meslek grubunda olan annelerin çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanları anlamlı biçimde yüksektir. Bu durum profesyonel meslek grubunda çalışan annelerin eğitim düzeyinin yüksek olmasıyla ilişkili olabilir. Bilgi ve bilgiyi kullanma düzeyi yüksek olan annelerin, çocuklarının sosyal çevreye uyum sağlamasına yönelik bilgisini aktararak, bu bilginin kullanılması için uygun ortamın hazırlanmasıyla açıklanabilir.

Okul öncesi dönemdeki çocuklarla çalışma yürüten Şanlı (2007) anne meslek grubuna göre çocukların davranışlarında farklılık olduğunu belirlemiştir. Annelerin iş doyumunun düşük olması ve çalıştığı meslekten memnun olmaması anne çocuk arasında kurulan iletişimi etkileyeceğinden, anne meslek grubuna göre çocukların davranışlarının ve kişilik özelliklerinin etkilenebileceği düşünülebilir. Santrock (2015) günümüz yaşam koşullarında anne ve babaların çocuklarıyla yeterince vakit geçirmediğini onların ilgi ve sevgi ihtiyaçlarının çok fazla karşılanamadığını belirtmektedir. Her ne kadar çocuklarla yeterince vakit geçirilirse de nitelikli zaman geçirilmesinin, çocukların sosyal uyumunu artırdığını belirtmiştir. Bu çalışmadaki bulgulardan farklı olarak sosyal uyum ve uyumsuzluğun farklılık göstermediği çalışmalar bulunmaktadır. Çocukların sosyal uyum ve becerilerinin

anne meslek grubuna göre incelenmesi sonucunda, anne meslek grubuna göre çocukların sosyal uyumlarında farklılığın olmadığı belirlenmiştir (Gizir, 2002; Sarı, 2007). Benzer bulgulara ulaşan Yaşar Ekici (2015) 4-5 yaş çocuklarında anne çalışma durumuna göre sosyal becerilerde anlamlı farklılığın oluşmadığını tespit etmiştir. Profesyonel olmayan meslek grubunda olan annelerin çalışma saati açısından düzensiz çalışma koşullarına sahip olması sebebiyle çocuklarıyla daha az zaman geçirebileceği düşünülmektedir. Daha az zaman geçirilse bile bu zamanın nitelikli olmaması da çocukların sosyal uyumsuzluğunu artıracak bir unsur olarak görülebilir.

5.2.2. SUBÖ Puanları Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Lise, önlisans ve lisans mezunu annelerin çocuklarının sosyal uyum puanlarının, ilkokul mezunu olan annelere göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Lisans mezunu annelerin çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının ilkokul, ortaokul, lise ve ön lisans mezunu olan annelere göre anlamlı biçimde düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ortaokul ve lisans mezunu olan annelerin, ön lisans mezunu annelere göre çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anne öğrenim düzeyi yüksek olması çocukların sosyal uyum puanlarını artırırken, anne öğrenim düzeyinin düşük olması ise çocukların sosyal uyum puanını düşürmektedir.

Onur (2000) araştırmasında aile eğitim düzeyinin düşük olmasının, aile içinde nitelikli ilişkinin kurulmamasına, çocukların sosyal uyum becerilerinin eksik ya da yanlış verilmesine yol açtığını belirlemiştir. Sarı (2007) araştırmasında anne öğrenim düzeyine göre çocukların sosyal uyumlarının anlamlı farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Ortaokul mezunu olan annelerin çocuklarının, yüksek lisans ve daha üstü öğrenim düzeyine sahip olan annelerin çocuklarına göre sosyal uyum puanlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. 5-6 yaşlarındaki çocukların sosyal uyum davranışlarını inceleyen Çimen (2000) araştırmasında anne öğrenim düzeyinin artmasının çocukların sosyal uyum puanlarını artırdığını belirlemiştir. Günindi (2008) araştırmasında, annesi lise ve lisans mezunu olan çocukların, annesi ilkokul mezunu olan çocuklara göre sosyal beceri puanlarının yüksek olduğunu belirlemiştir. Cousins, Power ve Olvera-Ezzell (1993) lise ve daha üstü öğrenim

düzeyine sahip annelerin çocuklarının, disiplin ve davranış problemlerini daha az yaşadığını belirlemiştir. Fox, Platz ve Bentley (1993) anne öğrenim düzeyinin yüksek olmasının çocukların sosyal uyumlarını artırdığını belirlemiştir. Tanrıverdi ve Arslan (2015) tarafından okul öncesi çağındaki çocukların anneleriyle gerçekleştirdikleri çalışmada, üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının, annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olanlara göre sosyal uyum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde anne öğrenim düzeyi ile çocukların sosyal uyumlarının arttığı, sosyal uyumsuzluk gösteren davranışların ise azaldığı görülmektedir. Çubukçu ve Gültekin (2006) çocukların sosyalleşme sürecindeki ana unsur anne babaların gözlenmesi ve model alınması olduğunu belirtmektedir. Annelerin öğrenim düzeyinin yükselmesiyle bilgi ve beceri seviyesi artan annelerin çocuklarına sosyal ilişki noktasında olumlu model olması sağlanabilir. Smith (2014) anne babaları tarafından desteklenen, kabul edilen ve yeni beceri kazanması için cesaretlendirilen çocukların sosyal uyum sorunu yaşamadığını, ailesi tarafından ihmal edilen çocukların ise sosyal uyum problemleri yaşadığını belirtmektedir.

Çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluklarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediğini belirten çalışmalarda bulunmaktadır. Seçer, Çeliköz ve Yasa (2008) ile Özbey (2009) anasınıfına giden çocukların sosyal uyumlarını incelediği çalışmasında, anne öğrenim düzeyine göre sosyal uyumlarının farklılaşmadığını bulmuştur. Anne öğrenim düzeyine göre çocukların sosyal uyum puanlarında farklılığın olmadığı başka çalışmalarda bulunmaktadır (Aydın ve Sönmez, 2014; Bilek, 2011). Yaşar Ekici (2014) araştırmasında anne öğrenim düzeyine göre çocukların sosyal uyumsuzluklarının anlamlı biçimde farklılık göstermediğini belirlemiştir. Öğrenim düzeyi düşük olsa bile annelerin kendilerini geliştirerek çocuklarının sağlıklı kişilik gelişimleri desteklenerek, sosyal ilişkilerinde yaşaması muhtemel sorunların önüne geçilebilir. Bu durumlarda annelerin öğrenim düzeyine göre çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluk puanlarındaki farkın oluşmasının önüne geçtiği düşünülebilir. Bu çalışmadaki öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin, çocuklarının gereksinimlerini karşılamada, ilgi ve sevgi göstermede yeterli seviyede olabileceği düşünülebilir. Böylelikle çocukların sosyal ortamlara girmeleri teşvik edilerek, uyumsuz davranışlar gösterdiklerinde çeşitli çözüm önerileriyle sorunların üstesinden gelinebilir. Öğrenim düzeyi düştükçe anneler çocuklarıyla etkili iletişim kurmada zorluk yaşayabildiği gibi çocuklar ihmal edilebilir. Bu durum çocukların sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyebileceği düşünülebilir.

5.2.3. SUBÖ Puanları Aile Gelir Durumuna Göre Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun aile gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Aile gelir düzeyinin yüksek olması çocukların sosyal uyum puanlarını artırırken, gelir düzeyinin düşük olması çocukların sosyal uyumsuzluk puanını artırmaktadır.

Ekonomik düzeye ilişkin yapılan araştırmada gelir durumu arttıkça, çocukların sosyal uyum düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir (Akay, 1990). Maddi zorluklar ve kalabalık aile içerisinde büyüyen çocukların, sosyal uyum düzeyinin düşük olduğu tespit edilirken; gelir düzeyi yüksek aile içerisinde yetişen çocukların ise sosyal uyum düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Kızıltan, 1984). Akay (1990), Çetinkaya (2016), Ensar ve Keskin (2014) ve Gökçe (2013) araştırmasında aile gelir durumu arttıkça çocukların sosyal uyum puanlarının anlamlı biçimde arttığını belirlemiştir. Aile gelir durumu arttıkça, çocuklarına sundukları imkanda da aynı oranda artış sağlandığı ifade edilebilir. Gelir durumunun iyileşmesi, ailelerin çocuklarına sunduğu eğitim, barınma, giyinme gibi temel gereksinimlerin haricinde sosyal aktivitelere katılımlarını sağlayabilecek maddi gücü de verebilmektedir. Ailelerin sahip olduğu ekonomik koşulları iyi değerlendirmesiyle çocuklarının sosyalleşebilmeleri için daha iyi imkanlar sunabilir. Ayrıca ekonomik gücün verdiği rahatlıkla çocuklarının gelişimlerine odaklanarak onlara yeterli düzeyde ilgi, sevgi ve anlayış gösterebilirler. Böylelikle çocukların sosyal uyum düzeylerinin artması sağlanabilir.

Aile geliri arttıkça çocukların sosyal uyum puanlarının artmasına yönelik çalışmaların yanı sıra, aile geliri düştükçe çocukların sosyal uyumsuzluklarının arttığına yönelik çalışmalar da bulunmaktadır. Duncan ve Brooks-Gunn (1997) aile gelir durumunun düşük olmasının çocukların sosyal, zihinsel ve fiziksel gelişimlerinin sağlıklı sürdürülmesinde önemli bir engel olduğunu bildirmektedir. Gelir durumu düşük olan ailelerin çocuklarının daha fazla davranış problemi yaşadığını belirleyen çalışmalar bulunmaktadır (Bolger, Patterson, Thompson ve Kupersmidt, 1995; Dodge, Pettit ve Bates 1994). Conger, Conger ve Elder (1993), Hanson, McLanahan ve Thompson (1997) ile araştırmasında gelir durumu düşük olan ailelerin çocuklarının uyum ve davranış bozukluğu yaşadığını belirlemiştir. Kızıltan (1984) araştırmasında ekonomik problem yaşayan ailelerin çocuklarının sosyal uyum düzeylerinin düşük olduğunu belirlemiştir. Yaşar Ekici (2014) araştırmasında gelir

durumuna göre çocukların antisosyal davranışlarında anlamlı farkın oluşmadığı belirlenmiştir. Gelir durumuna göre çocukların sosyal uyum puanlarında farklılığın olmadığını belirleyen başka çalışmalar da bulunmaktadır (Özbey ve Alisinanoğlu, 2009; Tanrıverdi ve Erarslan, 2015; Temel, Yıldız, Turan ve Karaoğlu, 2017). Ekonomik güçlük yaşayan aileler, çocuklarının gelişim alanlarını desteklemek için harcaması gereken enerjiyi temel gereksinimlerin karşılanması için çeşitli işlerde çalışarak harcaması, çocukların yaşayacağı uyumsuzluğun göz ardı edilmesine ve çocuklara yeteri kadar ilgi gösterilmemesine neden olabilir.

5.2.4. SUBÖ Puanları Annenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Yaşar Ekici (2014) çalışmasında çocuk sayısına göre çocukların sosyal uyum puanlarında anlamlı farklılığın oluşmadığını belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgularla benzerlik gösterebilecek kardeş sayısına göre incelemeler bulunmaktadır. Özbey (2009) çalışmasında kardeş sayısına göre çocukların sosyal uyumlarında farklılığın olmadığını belirlenmiştir. Yine aynı şekilde Eminoglu (2007), Gizir (2002), Orçan ve Deniz (2006) ile Sarı (2007) kardeş sayısına göre çocukların sosyal uyum puanlarında farklılığın oluşmadığını belirlenmişlerdir. Kanlıkılıçer (2005) ise çalışmasında kardeş sayısına göre çocukların davranış problemlerinde farklılığın olmadığını tespit etmiştir.

Bu çalışmada çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermemesi, kardeşler arası kurulan ilişkinin sıcak ve samimi olmasıyla açıklanabilir. Annelerin tek çocukları olması sebebiyle sorumluluğun daha az olması ise çocuklarına ayırdığı zamanın artmasını sağlayabilir. Böylelikle anneler çocuklarının sosyalleşme çabasını destekleyebilmektedir. Kardeşi olmayan çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluk düzeylerinde farklılığın olmaması bu durumla açıklanabilir.

5.2.5. SUBÖ Puanları Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Bu çalışmada çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun çocuğun cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu çalışmanın bulgusuyla benzer sonuçlara

ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Günindi, 2008; Orçan ve Deniz, 2006; Kurt, 2007; Sarı, 2007; Tanrıverdi ve Erarslan, 2015; Yaşar Ekici, 2014; Zembat vd., 2018).

Bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermeyen çalışmalar bulunmaktadır. Gizir (2002) ile Koçak ve Tepeli (2004) 4-5 yaş çocuklarıyla yaptığı araştırmada, kız çocuklarının sosyal uyum puanlarının erkeklere göre yüksek olduğunu belirlemiştir. Aras (2015), Büyüķřahin (2009), etinkaya (2016) ile Gökçe (2013)'de benzer sonuçlara ulaşmıştır. Updegraff, Mchale ve Crouter (2001) araştırmasında annelerin kız çocuğuyla kurduğu iletişimde, babalara göre akran ilişkilerine daha fazla önem verdikleri belirlenmiştir. Ayrıca annelerin akran ilişkisi konusunda daha fazla bilgili olduğu ve bunu kızlarına daha iyi aktarabildiği belirtilmiştir. Park ve Cheah (2005) tarafından yapılan araştırmada Koreli annelerin paylaşma ve yardım etmeyi daha fazla önemsedikleri, olumsuz duyguların kontrolünü ise ikinci planda tuttıkları görölmektedir. Bu durumun çocukların davranışlarına yansıdığı ve Koreli annelerin çocuklarının daha paylaşımcı ve yardımsever oldukları belirlenmiştir. Kızlara olan yaklaşımda da erkeklere göre ahlaki unsurların ön planda olduğu bildirilmektedir. Bu durumun kız çocuklarının, erkeklere göre daha uyumlu davranışlar geliştirmesini sağladığı düşünölebilir. Erkek ocukların kızlara göre sosyal uyum puanlarının yüksek olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Acun-Kapıkıran, Bora-İvrendi ve Adak, 2006; Akay, 1990; Wentzel ve Erdley, 1993). Erkek çocuklarının saldırganlık düzeyinin, kızlara göre daha yüksek olduğunu belirleyen çalışmalar vardır (Shechtman, 2002; Olweus, 2003). Carney ve Merrell (2001) erkeklerin sosyal ilişkilerinde yıkıcılığının kızlara göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Yapılan çalışmalarda farklı sonuçların elde edilmesinde annelerin çocuklarına olan yaklaşımları, ailenin sosyo-költörel yapısı ve çocuklarına gösterdikleri ilgi ve sevgi farklılıkları, çıkan sonucun açıklanmasında etkili olabilir. Bu çalışmada çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğunun çocuğun cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemesinin nedeni annelerin cinsiyet ayrımı gözetmeksizin çocuklarına eşit davranması, onların gelişimini destekleyerek, etkili iletişim kurma eğilimi içerisinde olması gösterilebilir.

5.3. Demokratik, Otoriter, Aşırı Koruyucu ve İzin Verici Annelik Tutumları ile Çocukların Sosyal Uyum ve Uyumsuzluğu Arasında İlişki var mıdır, Demokratik, Otoriter, Aşırı Koruyucu ve İzin Verici Annelik Tutumları, Çocukların Sosyal Uyumunu ve Uyumsuzluğunu Yordamakta mıdır?

Bu çalışmada göre annelik tutumları ile çocukların sosyal uyumu ve uyumsuzluğu arasında anlamlı ilişki olup olmadığı ve annelik tutumlarının, çocukların sosyal uyumu ve uyumsuzluğu üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Bu çalışmada annelik tutumları ile (demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu tutum) çocukların sosyal uyum ve uyumsuzluğu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca izin verici tutum ile çocukların sosyal uyumu arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Yapılan regresyon analizine göre demokratik tutumunun çocukların sosyal uyumunu pozitif yönde, otoriter tutumunun ise negatif yönde etkilediği belirlenmiştir. Aşırı koruyucu tutumunun ise çocukların sosyal uyumsuzluğunu pozitif yönde etkilediği bulunmuştur.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlarla benzerlik gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Ogelman, Önder, Seçer ve Erten (2013) annelerin otoriter tutumu azaldıkça çocukların sosyal uyumunun arttığını, annelerin izin verici tutumu arttıkça çocukların sosyal uyumunun azaldığını belirlemiştir. Kerr, Lopez, Olson ve Sameroff (2004) çalışmasında çocuklara karşı ilgili yaklaşmanın ve fiziksel cezalara başvurmamanın çocukların davranış problemlerini azalttığını belirlemiştir. Aunola ve Nurmi (2005) otoriter anne babaların çocuklarının davranış problemlerinin olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Baumrind (1991) çalışmasında otoriter anne babaların çocuklarında akran ilişkilerinin zayıf olduğunu ve saldırganlık eğilimleri gösterdiğini belirlemiştir. Gülay ve Önder (2011) çalışmasında otoriter tutuma sahip olan annelerin çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeylerinin, otoriter olmayanlara göre daha düşük olduğunu bulmuştur. Yapılan diğer çalışmalarda da olumsuz ebeveyn tutumlarının, çocukların sosyal uyumsuzluğunu artırdığı belirlenmiştir (Ceylan, 2017; Durmuşoğlu Saltalı ve Arslan, 2012; Ketsetzis, Ryan ve Adams, 1998; Sarı, 2007; Tola, 2003). Bu çalışmada elde edilen sonuçla benzerlik gösteren başka çalışmalarda bulunmaktadır. Hart vd. (2003), Sümer vd. (2010) ile Thompson vd. (2003) araştırmasında otoriter tutumda yetişen çocukların uyum sorunu yaşadığını belirlemiştir. Avcı (2006) otoriter tutum çocukların saldırgan eğilimlerin artmasına, içine kapanmasına ve hoşgörü kaybının oluşmasına yol açtığını belirlemiştir. Bir başka araştırmacı ise otoriter ortamda büyüyen çocuklarda zaman içerisinde korku, saldırganlık, istenilenlerden fazlasını yerine getirme ve boyun eğici davranışlar gözlemlendiğini belirlemiştir (Yıldız, 2004). Otoriter anne

baba tutumunda çocuklarla tek yönlü bir iletişim söz konusudur. Anne babalar çocuklarına sevgi veya ilgi gösterdiğinde çocuğunun şımarabileceğini düşünmektedir. Çocuklar ise yeterli ilgi ve sevgiyi görebilmek için olumsuz davranışlar sergileyerek, dikkat çekmeye çalışabilmektedir (Solmuş, 2010). Aynı zamanda çocuklarda dışa yönelme problemleri oluşabilmekte ve öfke düzeyleri artabilmektedir (Snyder vd. 2003). Yapılan açıklamalar dikkate alındığında otoriter tutumla yetişen çocukların saldırgan tutum içerisinde olması, öfkeli olmaları, dikkat çekme arzusuyla olumsuz davranış sergilemeleri sosyal uyumlarını azalttığı düşünülebilir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçla benzerlik göstermeyen çalışmalarda bulunmaktadır. Casas vd. (2006) izin verici tutumla yetişen çocukların, ilişkilerinde saldırgan tutum içerisinde olduğunu belirlemiştir. Çağdaş ve Seçer (2004) ile Kasap (2015) aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun çocukların sosyal gelişimine zarar verdiğini belirlemiştir. Rubin ve Burgess (2002) aşırı koruyucu aile tutumunda yetişen çocukların utangaçlık sorunlarının oluşabileceğini belirtmektedir. Yavuzer (2011) ise korumacı tutumda, çocukların duygusal yıpranma yaşadığını, çocuklarda bağımlı kişilik özelliği geliştiği ve özgüven eksikliği oluştuğunu ifade etmektedir. Çocukların sürekli kontrol edilmesi, özgüvensiz oluşları ve bağımsız düşünme becerisinin gelişmemiş olması, uyum problemi yaşamalarına yol açmaktadır (Günel, 2007).

Bu çalışmada elde edilen bir diğer sonuçta demokratik tutumunun çocukların sosyal uyumunu pozitif yönde, sosyal uyumsuzluğunu ise negatif yönde etkilemektedir. Bu sonuçlarla benzerlik gösteren araştırmalar vardır. Steinberg, Lamborn, Dornbusch ve Darling (1992) demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarının sosyal ilişkilerinin güçlü olduğunu, özgüvenini yüksek olduğunu ve sorumluluk sahibi olduklarını belirlemiştir. Seçkin (2015) araştırmasında ilgili anne baba tutumunun çocukların sosyal uyum düzeyini artırdığını belirlemiştir. Connell vd. (2002) annelerle çocuk arasındaki ilişkinin sosyal uyum becerilerine olan etkisinin incelemiştir. İnceleme sonucunda, annelerle çocuk arasındaki ilişkinin kalitesi arttıkça sosyal uyum beceri düzeyinde de artış olduğu tespit edilmiştir. Özyürek (2015)'e göre annenin demokratik tutumu çocukların sosyal beceri düzeyi anlamlı ölçüde artırmaktadır. Steelman vd. (2002) annelerin çocuklarına olumlu ve sıcak yaklaşımının, çocukların sosyal uyum becerilerini olumlu etkilediğini belirlemiştir. Bugental ve Grusec (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada annelerle çocuk arasında kurulan etkileşimin, çocukların kişilik ve sosyal gelişimini anlamlı biçimde etkilediği tespit edilmiştir. Sümer vd. (2010) demokratik anne baba ortamında büyüyen

çocukların uyumlu davranışlar sergilediğini belirlemiştir. Özdemir vd. (2012)'na göre anne babaların demokratik tutum sergilemesi, çocukların kişilik gelişimini desteklemektedir. Anne babalar davranışlarında kararlı tutarlı ve güven vericidir. Çocukların istediği gibi davranmasına yönelik bir takım sınırlar vardır ve bu sınırlar dahilinde çocuklara özgürlük tanınmaktadır. Bornstein ve Bornstein (2007), demokratik anne babaların çocuklarına sıcak ve esnek bir yaşam sundukları için çocukların duygusal, bilişsel, sosyal ve ahlak gelişimi açısından kendilerini en rahat geliştirebildikleri anne baba tutumu olarak görmektedir. Bu çalışmada annelerin demokratik tutum sergilemesinin çocukların sosyal uyumunu pozitif yönde, sosyal uyumsuzluğunu ise negatif yönde etkilemesinin nedeni olarak, demokratik tutum sergileyen annelerin, çocuklarının gelişim alanlarını desteklemesiyle ve etkili iletişim becerilerini çocuklarına aktarmasıyla açıklanabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç ve öneriler bölümünde, araştırmanın sonuçlarının değerlendirilmesi yapılarak, elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Sonuç

Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- a. ETÖ alt boyut puanları (izin verici tutum hariç) annelerin meslek grubuna göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. Profesyonel meslek grubunda yer alan annelerin, profesyonel olmayan çalışan annelere göre demokratik tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu; profesyonel olmayan grupta çalışan annelerin, yarı profesyonel ve profesyonel meslek grubunda çalışanlara göre otoriter tutum puanlarının daha yüksek olduğu; profesyonel olmayan grupta çalışan annelerin, profesyonel meslek grubunda çalışanlara göre aşırı koruyucu tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- b. ETÖ alt boyut puanları (izin verici tutum hariç) anne öğrenim düzeyine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. Lise ve lisans mezunu olan annelerin, ilkokul mezunu olan annelere göre demokratik tutum puanlarının daha yüksek olduğu; ilkokul mezunu olan annelerin, lise mezunu olan annelere göre otoriter tutum puanlarının daha yüksek olduğu; ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan annelerin, lisans ve yüksek lisans mezunu olan annelere göre aşırı koruyucu tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- c. ETÖ alt boyut puanları gelir düzeyine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. Ailenin orta düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, alt düzeye göre demokratik tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu; ailenin alt düzeyde gelire sahip

olduğunu belirten annelerin, orta düzeye göre otoriter tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu; ailenin alt ve orta düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, yüksek düzeye göre aşırı koruyucu tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu; ailenin alt düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, orta düzeye göre izin verici tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

d. ETÖ alt boyut puanları çocuk sayısına göre sadece aşırı koruyucu tutum puanlarında anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan annelerin, 1 çocuğa sahip olanlara göre aşırı koruyucu tutum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

e. ETÖ alt boyut puanları çocukların cinsiyetine göre anlamlı biçimde farklılık göstermemektedir

f. SUBÖ puanları annelerin meslek grubuna göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. Profesyonel meslek grubunda çalışan annelerin çocuklarının sosyal uyum puanlarının, profesyonel olmayan meslek grubunda çalışanlara göre anlamlı biçimde yüksek olduğu; profesyonel olmayan grupta çalışan annelerin çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının, yarı profesyonel ve profesyonel çalışma grubunda çalışan annelere göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yarı profesyonel meslek grubunda çalışan annelerin çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının, profesyonel meslek gruplarında çalışan annelere göre anlamlı biçimde yüksek olduğu belirlenmiştir.

g. SUBÖ puanları anne öğrenim düzeyine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. Lise, önlisans ve lisans mezunu annelerin çocuklarının sosyal uyum puanlarının, ilkökul mezunu olan annelere göre anlamlı biçimde yüksek olduğu; lisans mezunu annelerin çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının ilkökul, ortaokul, lise ve ön lisans mezunu olan annelere göre anlamlı biçimde düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ortaokul mezunu olan annelerin, lisans mezunu annelerin, ön lisans mezunu annelere göre çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu belirlenmiştir

h. SUBÖ puanları ailenin gelir düzeyine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. Ailenin orta düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, alt düzeye göre çocuklarının sosyal uyum puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu; ailenin alt düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin, orta ve yüksek düzeye göre; ailenin orta düzeyde gelire sahip olduğunu belirten annelerin ise üst düzeye göre çocuklarının sosyal uyumsuzluk puanlarının anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

- i. SUBÖ puanları annenin sahip olduğu çocuk sayısına ve çocukların cinsiyetine göre anlamlı biçimde farklılık göstermemektedir.
- j. ETÖ alt boyutlarından olan demokratik ve aşırı koruyucu tutum ile çocukların sosyal uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Otoriter ve izin verici tutum ile çocukların sosyal uyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Demokratik tutum ile çocukların sosyal uyumsuzluğu arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Otoriter, aşırı koruyucu tutum ile çocukların sosyal uyumsuzluğu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. İzin verici tutum ile çocukların sosyal uyumsuzluğu arasında anlamlı ilişki belirlenmemiştir.
- k. Demokratik tutumunun çocukların sosyal uyumunu pozitif yönde, otoriter tutumunun ise negatif yönde etkilediği; aşırı koruyucu tutumunun çocukların sosyal uyumsuzluğunu pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

- a. Bu çalışmada örneklem grubunu anneler oluşturmaktadır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda babaların dahil edilmesi de sağlanabilir.
- b. Bu çalışmada okul öncesi dönemdeki beş ve altı yaşındaki çocukların sosyal uyum ve becerileri bu kapsamda sosyal uyumsuzlukları incelenmiş ve ileride yapılacak çalışmalarda farklı yaş gruplarındaki çocukların sosyal uyum ve becerilerinin incelenmesi, daha kapsamlı bilgi edinilmesini sağlayabilir.
- c. Bu çalışmada annelik tutumları ile çocukların sosyal uyum ve sosyal uyumsuzluğu annelerin yaşına, meslek grubuna, öğrenim düzeyine, ailenin gelir düzeyine, sahip olunan çocuk sayısına ve çocukların cinsiyetlerine göre incelenmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda mesleki kıdeme, evlilik yılına ve çocuğun yaşı gibi değişkenlerle inceleme yapılabilir.
- d. Annelik tutumları çocukların sadece sosyal uyumunu ve uyumsuzluğunu etkilememektedir. Özgüven, benlik saygısı, sorumluluk bilinci, saldırganlık ve öfke annelik tutumlarıyla ilişki içerisindedir (Aslan, 2004; Avcı, 2006; Duran, 2005; Kulaksızoğlu, 2014; Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012; Pekşen-Akça, 2012; Sümer vd., 2010; Yıldız, 2004). Bundan sonra yapılacak çalışmalarda annelik tutumları ile özgüven, benlik saygısı, sorumluluk bilinci, saldırganlık ve öfke düzeyleri incelenebilir.

e. Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal uyum ve becerileri, yaşamlarının ileriki dönemlerini olumlu ya da olumsuz etkileyeceği düşünüldüğünde, çocukların uyum sağlamalarına yönelik annelere aile eğitim programları düzenlenebilir.

f. Annelik tutumları çocukların yaşamlarının ileriki dönemlerini etkilemektedir. Bu nedenle annelik tutumları hakkında bilgi verici çalışmalar düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Acun-Kapıkıran, N., Bora-İvrendi, A. & Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 19-27.
- Adam, H. (2009). Çocuk eğitiminde yaygın anne baba tutumları (S. Doğan Çev.). İstanbul: Selis Yayınları.
- Akay, N. (1990). *Lise öğrencilerine ilişkin bazı niteliklerin sosyal ve kişisel uyum düzeylerine etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkaya, S. (2008). *Ortaöğretim (lise) öğrencilerinde rekabetçi tutum ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Aktürk, F. (2015). *Çocukları okul öncesi eğitime devam eden (5 yaş grubu) ebeveynlerin ana-baba tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-107.
- Alpoğuz, D. U. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Aral, N. (1997). *Fiziksel istismar ve çocuk*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Aras, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Aslan, S. A. (2005). *Ergenlerde ana-baba tutumu- sınav kaygısı, ders çalışma becerilerinin lise giriş sınavını yordama düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Atabek, E. (2002). *Erken büyüyen çocuklar*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

- Aunola K. & Nurmi J. E. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child Development*, 76(6)1144-11
- Avcı, R. (2006). *Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Adana.
- Aydın, A. & Sönmez, İ.O. (2014). Zihinsel yetersizliği olan çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının çocukların sosyal becerilerine etkisi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(11), 9-168.
- Aydoğdu, F. & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Aykır, T. & Tekinarslan, D., Ç., (2010). Okul öncesi dönemdeki zihinsel yetersizliği olan ve olmayan çocukların sosyal becerileri ve problem davranışlarının karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 627-648.
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bacanlı, H. ve Erdoğan, F. (2003). Matson çocuklarda sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (MESSY) Türkçe'ye uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 351-379.
- Bakhla, A. K., Sinha, P., Sharan, R., Binay, Y., Verma, V. & Chaudhury, S. (2013). Anxiety in school students: Role of parenting and gender. *Industrial Psychiatry Journal*, 22(2), 131-137.
- Barling, J. (1986). Fathers' work experiences, the father-child relationship and children's behaviour. *Journal of Occupational Behaviour*, 7(1), 61-66.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4).887-907.
- Baumrind, D. (1972). An exploratory study of socialization effects on black children: some black-white comparison. *Child Development*, 43, 261-267.

- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56-95.
- Baumrind, D. (1996). The discipline controversy revisited. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 45(4), 405- 414.
- Bayhan, P.S. & Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*, İstanbul: Morpa Yayınları.
- Bayram, L. (2013). *Düzenli spor yapmanın ıslahevlerindeki çocuk ve gençlerin sosyal uyum ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi*. Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun:
- Bee, H. (2000). *The developing child*. Boston: Allyn and Bacon.
- Begde, Z. (2015). *Öğretmen ve ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Biçkur, B. (2015). *Üniversite sınavına girecek öğrencilerin sınav kaygısı, benlik saygısı ve anne baba tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bilek, M. H. (2011). *Okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Bolger, K. E., Petterson, C. J., Thompson, W. W. & Kupersmidt, J. B. (1995) Psychosocial adjustment among children experiencing persistent and intermittent family economic hardship. *Child Development*. 66; 1107- 1129.
- Bornstein, L. & Bornstein, M. H. (2007). *Parenting styles and child social development*. University of Pennsylvania, USA National Institute of Child Health and Human Development, USA. 01 Nisan 2019 tarihinde <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.528.635&rep=rep1&type=pdf> sayfasından erişilmiştir..
- Bornstein, M. H. & Zlotnik, D. (2008). Parenting styles and their effects. In M. M. Haith ve J.B.Benson (Eds.), *Infant and early childhood development* (pp. 496-509). Cambridge, Massachusetts: Elsevier Inc.

- Brodeski, J. & Hembrough, M. (2007). *Improving social skill in young children, an action research project*. Degree of Master of Art in Teaching and Leadership. Saint Xavier University, Chicago, Illinois.
- Brody, G. H. (1998). Sibling relationship quality : Its causes and consequences. *Annual Reviews Psychology*, 49(1).
- Brown, W. H., Odam, S. L. & Conray, M. A. (2001). An intervention hierarchy for promoting young children's peer interactions in natural environment. *Topics Early Childhood Special Education*, 21, 162-175.
- Budak, S. (2003). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bugental D.B., & Grusec, J.E. (2006). Socialization theory. In N. Eisenberg (Eds.), *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development* (pp. 366-428). New York: Wiley.
- Burger, J. M. (2004). *Kişilik*, (İ. D. E. Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Ö. E. Akgün, Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükşahin, G. (2009). *Boşanmış ve boşanmamış (tam) ailelerden gelen 11-13 yaş arası çocukların anne baba tutumlarını algılama biçimlerinin sosyal uyum düzeyleri ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Carney, A. G. & Merrell, K. W. (2001). Bullying in schools: Perspectives on understanding and preventing an international problem. *School Psychology International*, 22, 364-382.
- Casas, J. F., Weigel, S. M., Crick, N. R., Ostrov, J. M., Woods, K. E., Jansen Yeh, E. A. & Huddleston-Casas, C. A. (2006). Early parenting and children's relational and physical aggression in the preschool and home contexts. *Applied Developmental Psychology*, 27, 209-227.
- Ceylan, Ö. (2017). *Anne baba tutumları ile çocuğun sosyalleşme süreci arasındaki ilişki: okul öncesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Chaplin, T. M., Cole, P.M. & Zahn-Waxler, C. (2005). Parental socialization of emotion expression: gender differences and relations to child adjustment. *Emotion*, 5(1), 80-88
- Conger, R. D., Conger, K. J. & Elder, G. H. (1993) Family economic stres and adjustment of early adolescent girls. *Develop. Psychol.* 29; 206-219.
- Connell, C. M., R. & J., Prinz. (2002). The impact of childcare and parent-child interactions on school readiness and social skills development for low-income african american children. *Journal Of School Psychology*, 20, 177-193.
- Coplan, R. J. (2004). Characteristics of preschoolers with lower perceived competence correlates of self perceptions in early childhood. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32(4), 399-408.
- Cousins, J. H., Power, T. G. & Olvera-Ezzell, N. (1993). Mexican-American Mothers' Socialization Strategies: Effects of Education, Acculturation, and Health Locus of Control. *Journal of Experimental Child Psychology*, 55(2), 258-276.
- Cox, C. R., Arndt, J., Pyszczynski, T., Greenberg, J., Abdollahi, A. & Solomon, S. (2008). Terror management and adult's attachment to their parents: The safe haven remains. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(4), 696-717.
- Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve davranışı, psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2015). *Başarıya götüren aile*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. & Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. İstanbul: Nobel Yayınevi, İstanbul.
- Çağdaş, A. & Seçer, Z. (2004). *Anne baba eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Çağlar, D. (1981). *Uyumsuz çocuklar ve eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları
- Çakıcı, S., (2006), *Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerinin, anne-çocuk ilişkilerinin ve aile işlevlerinin anne-çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, F., Bilbay, A. A. & Kaymak, D. A. (2003). *Çocuklarda sosyal beceri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Çetinkaya, N. (2016). *4-5 yaş arası okul öncesi çocukların sosyal-duygusal uyumu ile anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki (Kars ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Çiftçi, A. & Biçici, İ. (2005). *Aile rehberi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Çimen, S. (2000). *Ankara'da Üniversite Anaokullarına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarının Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çubukçu, Z. & Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 155-174.
- Darling, N. & Steinberg, N. (1993). Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Deckard, K., Dunn, J. & Lussier, G. (2002). sibling relationships and social-emotional adjustment in different family contexts. *Social Development*, 11(4), 571-588.
- Dekovic, M., & Gerris J.R. (1992). Parental reasoning complexity, social class, and child rearing behaviors. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 675-685.
- Demiriz, S. & Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Derosier, M.E. & Lloyd, S.W. (2011). The impact of children's social adjustment on academic outcomes. *Reading & Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, 27(1), 25-47.
- Dilek, H. & Aksoy, A. B. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ile anne babalarının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(3), 95-109.
- Dodge, K. A., Pettit, G. S. & Bates, J. E. (1994). Socialization mediators of the relation between socioeconomic status and child conduct problems. *Child Development*, 65; 649-665.

- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dönmez, A. (1981). Uyumsuz çocuk ya da genç mi uyumsuz, toplum mu?. *Eğitim ve Bilim*, 31-37.
- Dönmezer, S. (1990). *Sosyoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Duncan, G. J. & Brooks-Gunn, J. (1997). *Consequences of growing up poor*. New York: Russell Sage Foundation.
- Duran, O. (2005). Öfke kontrol programının 15-18 yaş arası ergenler üzerindeki etkililiğinin araştırılması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 267-280.
- Durmuş, R. (2006). *3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne- baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar stratejileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- Elkin, F. (1995). *Çocuk ve Toplum, çocuğun toplumsallaşması*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Eminoğlu, B. (2007). *4-5 Yaş çocuklarının sosyal davranışları ile ebeveyn davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Engels, N., Fiorentino, L., Karpman, S. & Turnley, M. (2004). Family front and centre: a support resource promoting healthy child development. anxiety. Canada: Public Health Agency of Canada.
- Ensar, F. & Keskin, U. (2014). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumları üzerine bir inceleme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(2), 459-47.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.

- Erkan, S. & Toran, M. (2004). Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 91-97.
- Eyigün Kantürk, Y. (2014). *Psikolojik danışmanlık ve eğitim merkezlerine başvuran çocuklar ve annelerinin çocukluk dönemi istismar yaşantıları, depresyon düzeyleri, kendini açma davranışları ve annelerin ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Filiz, Z. & Yaprak, B. (2009). A study on classifying parenting styles through discriminant analysis. *Journal of Theory and Practice in Education*, 5(2), 195-209.
- Fox, C .L. & Boukton, M. J. (2005). The social skills problems of victims of bullying: Self, peer and teacher perceptions. *British Journal of Educational Psychology*, 75, 313-328.
- Fox, R. A., Platz, D.L., Bentley, K.S. (1995). Maternal factors related to parenting practices, developmental expectations, and perceptions of child behavior problems. *J Genet Psychol*, 156(4), 431-41.
- Friedman-Krauss, A. H., Raver, C. C., Morris, P. A. & Jones, S. M. (2014). The role of classroom-level child behavior problems in predicting preschool teacher stress and classroom emotional climate. *Early Education and Development*, 25(4): 530-552.
- Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (2007). *Çocuk ve ergen gelişimi* (A. Dönmez, N. Çelen & B. Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Genez-Muluk, E., (2004). *Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin aile yapıları ve anne-çocuk ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gizir, Z. (2002). *Anaokuluna Devam Eden Dört-Beş Yas Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gökçe, F. (2013). *5-6 yaş çocukların sosyal-duygusal uyumları ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Gökçedağ, S. (2001). *Lise öğrencilerinin okul başarısı ve kaygı düzeyi üzerinde anne-baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Greenberg, J., Solomon, S. & Pyszczynski, T. (1997). Terror management theory of self-esteem and social behavior: Empirical assessments and conceptual refinements. M. P. Zanna (Eds.), *Advances in experimental social psychology* içinde (61-139). New York: Academic Press.
- Grigorenko, E.L. & Sternberg, R.J. (2000). Elucidating the etiology and nature of beliefs about parenting styles. *Developmental Science*, 3(1), 93-112.
- Gülay H. & Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gülay, H. & Önder, A. (2011). Annelerin tutumlarına göre 5-6 yaş çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1). 89-105.
- Gümüş, E. A. (1997). *Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Günay, G. & Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*.15(3), 157-171.
- Güneysu, S., (1982), *Ana-babaların çocuklarına karşı tutumları ve çocuktaki davranış problemleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güneysu, S. & Bilir, Ş. (1991). *Üniversite gençlerinin kendilerini kabul düzeyine algılanan anne baba tutumlarının etkisi. Aile yazıları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Günindi, N. (2008), *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş Çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri Arasındaki ilişkinin*

- incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haktanır, G., Baran, G. & Alisinanoğlu, F. (1998). Çalışan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 22(109), 27-31.
- Hanson, T. L., McLanahan, S. & Thompson, E. (1997). Economic resources parental practices and children well being. In G. Durcan & J. Brooks (Eds.), *Consequences of growing up poor* (pp. 191-238). New York: Russell Sage Foundation.
- Hart, C. H., Newell, L. D. & Olsen, S. (2003). Parenting skills and social-communicative competence in childhood. In J. O. Greene ve B. R. Burleson (Eds.), *Handbook of communication and social interaction skills* (pp.753-797). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Hartup, W. (2000). The company they keep friendship and their developmental significance, childhood socail development. *Child Development*, 67(1), 1-13.
- Hibbard, D. R. & Walton, G. E. (2014). Exploring the development of perfectionism: The influence of parenting style and gender. *Social Behavior and Personality*, 42 (2), 269-278.
- Howes, C. (2000). Social-emotional classromm climate ın child care, child-teacher relationships and chidron's second grade peer relations. *Social Development*, 9(2), 191-203.
- Hyson, M. C. (1994). *The emotional development of young children*. New York: Teachers College Pres.
- ILO. (1990). *The revised international standard classification of occupations (ISCO-88)*. ILO, Geneva.
- Işık, M., (2007). *Anasınıfına devam eden bes-altı yas çocuklarına sosyal uyum ve beceri ölçeğinin uyarlanması ve uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İnal Kızıltepe, G., Uyanık, Ö., Özsüer, S. & Can Yaşar, M. (2013). 61–72 aylık çocukların demokratik tutum ve davranışlarının anne görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(3), 227-244.
- İnanç, B. Y., Bilgin, M. & Atıcı, M. (2010). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Johns, B. H., Crowley, E. P. & Guetzloe, E. (2005). The central role of teaching social skills. *Focus on Exceptional Children*, 37(8), 1–8.
- Jones, T. L. & Prinz, R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25, 341–363.
- Kaminsky, L. & Dewey, D. (2001). Sibling relationships of children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 31(4).
- Kanak, M. & Pekdoğan, S. (2015). Ergenlerin utangaçlık düzeylerinin anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi, *International Journal of Social Science*, 32 , 513-525.
- Kandır, A. (2004). *Gelişimde 3-6 yaş ‘‘çocuğum büyüyor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karabulut-Demir, E. & Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Kasap, H. (2015). *15-17 yaş grubu ergenlerde sosyal destek, okul başarısı ve aile yapısının madde bağımlılığına karşı koruyucu etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, A., Bozaslan, H. & Genç, H. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Kerr, D. C. R., Lopez, N. L., Olson, S. L. & Sameroff, A. J. (2004). Parental discipline and externalizing behavior problems in e regulation and child gender. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 32(4) 369-383.
- Kıldan, A O. (2014). Aile içi ilişkiler ve özel durumlarda aile. T. Güler Yıldız (Ed.), *Anne baba eğitimi* içinde (ss. 55-70). Ankara: Pegem Akademi.

- Kızıltan, G. (1984). *Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini etkileyen etmenler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Klein Velderman, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., Juffer, F., Van Ijzendoorn, M. H., Mangelsdorf, S. C. & Zevalking, J. (2006). *Preventing preschool externalizing behavior problems through video-feedback intervention infany*. *Infant Mental Health Journal*, 27(5), 466–493.
- Knafo, A. & Schwartz, S. H. (2003). Parenting and adolescents' accuracy in perceiving parental values. *Child Development*, 74(2), 595–611.
- Koca, Ş. (2010). Analysis of social a daptation of high school students who take and do not take music education. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 49-63.
- Koçak, N. & Tepeli, K. (2004). 4-5 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi. Kongre Kitabı*.2, 9-13.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2014). *Ergenlikte sosyalleşme ve ahlak gelişimi: Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurt, F. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımli eğitim programlarının etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Küçük, S. (1984). *Ortaokul düzeyinde arkadaşların kişilik özellikleri ve okul başarısıyla ilişkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü, Ankara.
- Maccoby, E. E. & Martin, J. (1983). Socialization in the context of the family: parentchild interaction. In E. M. Hetherington ve P.H. Musseen (Eds.), *Handbook of child psychology* , (pp.1–104), Newyork: Wiley

- Mangır, M. & Aral, N. (1992). Ergenlik dönemi özellikleri ve sorunları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 3-20.
- McLeod, B. D., Wood J. J. & Weisz, J. R. (2007). examining the association between parenting and childhood anxiety: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 27, 155-172.
- Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: Demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Milevsky, A., Schlechter, M. & Netter, S. (2006). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal Of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47.
- Milfort, R. & Greenfield, D. B. (2002). Teacher and observer ratings of head start children's social skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 17, 581-595.
- Miller, S. (2010). Supporting parents: improving outcomes for children, families and communities. England: Open University Press. Mc.Graw-Hill Education .
- Mutallimova, S. (2014). *Lise öğrencilerinde depresyon düzeyi ve anne baba tutumu arasındaki ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Nacak, M., Yagmurlu, B., Durgel, E. S., & van de Vijver, F. J. R. (2011). Metropol ve Anadolu'da ebeveynlik: Biliş ve davranışlarda şehrin ve eğitim düzeyinin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 85-100.
- Nix, R. L., Bierman, K. L., Domitrovich, C. E. & Gill, S. (2013). "Promoting children's social-emotional skills in preschool can enhance academic and behavioral functioning in kindergarten: findings from head start redi, *Early Education & Development*, 24(7), 1000-1019.
- O'Brennan, L.M., Bradshaw, C.P. & Sawyer, A.L. (2009). Examining developmental differences in the social-emotional problems among frequent bullies, victims, and bullyvictims. *Psychology in the Schools*, 46(2), 100-115.

- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z. & Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 29: 143-152.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational Leadership*, 60(6), 12-17.
- Onur, B. (2000). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Orçan, M. & Deniz, E. (2004). Anaokuluna devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyumlarının incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi. Kongre Kitabı*, 2, 310-321.
- Öğüt, F. 2000. *Sosyal uyum ile sürekli kaygı arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Ömeroğlu, F. (1996). *Okulöncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumları (anne tutumlarının demografik bilgilere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bir araştırma)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Kılıç Çakmak, E., Özyürek, A., Gültekin Akduman, G., Güningi, Y., Kutlu, Ö., Çoban, A., Yurt, Ö., Koğar, H. & Karayol, S. (2015). Okul öncesi sosyal beceri destek projesinde geliştirilen ölçme-değerlendirme araç ve yöntemlerinin tanıtımı. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 74-83.
- Öz, İ. (2005). *Anne-baba olma sanatı*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Özbey, S.(2009). *Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin (PKBS-2) geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbey, S. & Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özdemir, S. (2014). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.

- Özgüven, İ. E. (1992). *Hacettepe kişilik envanteri el kitabı*. Ankara: İkinci Revizyon.
- Özyürek, A. (2004), *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, A. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 206, 106-120.
- Özyürek, A. (2018). Anne-baba çocuk yetiştirme tutumları ve üç farklı ölçek geliştirme çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 659-676. 10 Mart 2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/download/article-file/519540> sayfasından erişilmiştir.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Park, S. Y. & Cheah, C. S. L. (2005). Korean mothers' proactive socialization beliefs regarding preschoolers' social skills. *International Journal of Behavioral Development*, 29(1), 24-34.
- Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları, *uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 29, 1-13.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. New York, NY: W.W. Norton & Co.
- Powell, T. H. & Ogle, P. A. (1985). *Brothers and sisters: A special part of exceptional families*. Baltimore: Paul H. Brooks Publishing.
- Rafferty, Y. & Griffin, K. W. (2010). Parenting behaviours among low-income mothers of preschool age children in the USA: implications for parenting programmes. *International Journal of Early Years Education*, 18(2), 143-157.
- Recebov, R. (2000). *Algılanan ana-baba davranışları (kültürlerarası bir karşılaştırma)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Rubin, K. H. & Burgess, K. (2002). Parents of aggressive and withdrawn children. In M. Bornstein (Eds.), *Handbook of parenting (Vol. 1)* (pp.383-418). Hillsdale, NJ: Sage.

- Sadı, G. (2018). *5-8 Yaş çocukların sosyal uyum becerilerinin yordayıcısı olarak anne baba tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sak, R., Şahin Sak, İ.T., Atli, S. & Şahin, B.K. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- Salari, R., Wells, M.B. & Sarkadi, A. (2014). Child behaviour problems, parenting behaviours and paren-tal adjustment in mothers and fathers in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*, 42, 547-553.
- Santrock, J. W. (2004). *Child development*, USA: Mc Graw-Hill Companies.
- Santrock, J. W. (2015). *Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi* (G. Yüksel, Çev.). Ankara: Nobel.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Satılmış, M. (2010). *Öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumları ile anne baba tutumlarının karşılaştırmalı incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Satılmış, M. (2010). *Öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumları ile anne baba tutumlarının karşılaştırmalı incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Seçer, S., Çeliköz, N. & Yasa, S. (2008). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 414-428.
- Seçkin, S. (2015). *Ergenlerde ebeveynlerden algılanan ilgi/kabul ile ergenin sosyal uyumu ve dürtü kontrol düzeyi arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Semerci, B. (2012). *Ergen ruh sağlığı*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Seven, S. (2008). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Pegem Net Yayıncılık.

- Shechtman, Z. (2002). Cognitive and affective empathy in aggressive boys: Implications for counseling, *International Journal for The Advancement of Counselling*, 24, 211-222.
- Singh, S. & De Man, A. (1991). Maternal attitudes of Indian women: A study of gender differences. *Social Behavior and Personality*, 19(4), 297-303.
- Smith, J. T. (2014). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. (B. Akman, Çev.). Ankara: Nobel.
- Snyder, J., Stoolmiller, M., Wilson, M. & Yamamoto, M. (2003). Child anger regulation, parental responses to children's anger displays, and early child antisocial behavior. *Social Development*, 12, 335-360.
- Solmuş, T. (2010). *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Steelman, L. M., Assel, M. A., Swank, P. R., Smith, K. E. & Landry, S. H. (2002). Early maternal warm responsiveness as a predictor of child social skills. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 23, 135-156.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 11-19.
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S. & Dornbusch, S. M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. *Child Development*, 65, 754-770.
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Dornbusch, S. M. & Darling, N. (1992). Parenting practices on adolescent achievement: authoritative parenting, school involvement and encouragement to succeed. *Child development*, 63, 1266-1281.
- Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D. & Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 19-36.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.

- Swindells, D. & Stagnitti, K. (2006). Pretend play and parents' view of social competence: the construct validity of the child-initiated pretend play assessment. *Australian Occupational Therapy Journal*, 53, 314–324.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şanlı, D. & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48.
- Şendoğdu, M. C. (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının annesinin kendi tutumlarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şentürk, S. (2007). *5-6 yaş çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile bu çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). *Ailede çocuk eğitimi araştırması: Aralık 1992 - Aralık 1993*. Ankara.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2014). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Ankara.
- Tanju Aslışen, E. H. (2017). 5-6 yaş çocuklarının ve ebeveynlerinin bazı alışkanlıkları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki farklılıklara ilişkin bir çalışma. *Başkent University Journal Of Education*, 4(1), 11-28.
- Tanrıverdi, H. & Erarslan, N. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişki. *KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(9), 2-3.
- Tatlı, S., Selimoğlu, H. & Bademci, D. (2012). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 101- 114.
- Temel, G., Yıldız, T., Turan, M. B. & Karaoğlu, B. (2017). Sporun otistik çocuklarda saldırganlık ve sosyal uyum düzeyleri üzerine etkisinin incelenmesi. *İÜ Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3), 1303-1414.

- Tezel Şahin, F. & Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414
- Thompson, A., Hollis, C. & Richards, D. (2003). Authoritarian parenting attitudes as a risk for conduct problems: Results from a British national cohort study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 12, 84-91.
- Tire, Y. (2011). *Ön ergenlerde olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ile algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Totan, T. & Yöndem, Z. D. (2007). Ergenlerde Zorbalığın Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(2):53-68.
- Towe-Goodman, N. R. & Teti, D. M. (2008). Power assertive discipline, maternal emotional involvement, and child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 22, 648-651.
- Trunzo, A. C. (2006). *Engagement parenting skills, and parent-child relations as mediators of the relationship between parental self-efficacy and treatment outcomes for children with conduct problems* Phd.Theses. University of Pittsburgh, USA.
- Tudge, J., Hogan, D., Snezhkova, I., Kulakova, N. & Etz, K. (2000). Parent's child-rearing values and beliefs in the United States and Russia: The impact of culture and social class. *Infant and Child Development*, 9, 105-121.
- Tuzcuoğlu, N. (2003). *Bir aile olmak*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Uğurlu, F. (2012). *Üniversite öğrencilerinin sportif faaliyetlere katılım düzeyi ile sosyal uyum ve iletişim becerilerinin incelenmesi (Adıyaman ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Updegraff, K. A., Mchale, S. M. & Crouter, A.C. (2001). parents involvement in adolescent peer relationships: A comparison of mothers and fathers roles. *Journal of Marriage and Family*, 63, 655-668.

- Usta, S. Y. (2014). *Okul öncesi dönem çocuklarda davranış problemlerinin anne çocuk ve öğretmen çocuk ilişkileri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Von Der Lippe, A. L. (1999). The impact of maternal schooling and occupation on childrearing attitudes and behaviours in low income neighbourhoods in cario, Egypt. *International Journal of Behavioral Development*, 23(3), 703-729.
- Wentzel, K. R. & Erdley, C. A. (1993). Strategies for making friends relations to social behavior and peer acceptance in early adolescence. *Developmental Psychology*, 29(5), 819-826.
- Wilson, S. R. & Sabee, C. R. (2003). Explicating communicative competence as a therotecital THERM. In J. O. Gren & C. M. Sabee (Eds.). *Handbook of communication and social interaction skills*. (pp. 3–51). New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass.
- Wortham, S. (1998). *Early childhood curriculum*. New Jersey Columbus: Merrill an imprint of Prentice Hall.
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yaşar Ekici, F. (2014). Aile özellikleri ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 70-108.
- Yaşar Ekici, F. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi-Hüseyin Hüsnü Tekışık Özel Sayısı*, 223-259.
- Yavuzer, H. (1995), *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Anne baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). *Gençleri anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2010). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yavuzer, H. (2010). Çocuk ve ergen eğitiminde anne baba tutumları. H. Yavuzer (Ed). *Çocuk ve ergen eğitiminde anne baba tutumları* içinde (s.11-41). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yavuzer, H. (2011). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacette Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 167-176.
- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık, *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131- 150.
- Yılmaz, G. (2018). *Sosyal bilimler enstitüsü annelerin özyeterlik algısı ile çocuklarının algıladıkları anne tutumu arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zembat, R., Koçyiğit, S., Akşin Yavuz, E. & Tunçel, H.İ. (2018). Çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(1): 548-567.
- Ziv, Y. (2013). Social information processing patterns, social skills, and school readiness in preschool children. *Journal of experimental child psychology*, 114(2), 306-320.

EK 1. VALİLİK İZNİ

T.C.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 27001677-44-E.10720231
Konu : Araştırma İzni Verilmesi

13/07/2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) 09/10/2014 tarihli ve 27001677/600/4437181 sayılı Valilik Makam Onayı.
c) Araştırma İzinleri İnceleme Komisyonunun 13/07/2017 tarihli tutanağı.

Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bölümü tezli yüksek lisans öğrencisi Akif ÖZÜBEK Tokat ili Turhal ilçesi okul öncesi eğitim kurumları ve anasınıflarında gönüllü öğrenci velilerine yönelik hazırlanmış olduğu “annelerin çocukların duygularına yönelik inanışları ve annelik stillerinin çocukların sosyal uyum becerisi üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi” ile ilgili ölçek uygulaması konusunda hazırlanmış olduğu bilimsel amaçlı anket çalışmasını uygulamak istemektedir.

Söz konusu bilimsel amaçlı çalışmanın Tokat ili Turhal ilçesi okul öncesi eğitim kurumları ve anasınıflarında gönüllü öğrenci velilerine uygulama yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur’unuza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
13/07/2017

Mehmet Suphi KÜSBECİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: GOP Bulvarı 60100 Tokat/Merkez
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme60@meb.gov.tr

Bilgi için: Adnan YÜCE
Tel: 0 (356) 214 10 17
Faks: 0 (356) 214 11 86

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden d491-ae66-30d0-b48f-83d1 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLER

EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (ÖRNEK MADDELER)
Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.
Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum

SOSYAL UYUM VE BECERİ ÖLÇEĞİ (ÖRNEK MADDELER)
Gerektiğinde çevresindeki insanlara yardım etmeye istekli olma.
Arkadaşları ile kavga etme